

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

**KODAKONDSUSE TEEMA KÄSITLEMINE EESTI
PÄEVALEHES JA POSTIMEHES AASTATEL 2002 JA
2008**

Bakalaureusetöö

Koostanud: Priit Jürimäe

Juhendaja: Anu Masso

Tartu

2011

Sisukord

Sisukord.....	2
1. Sissejuhatus.....	4
2. Empiiriline käsitlus Eesti kontekstis.....	5
2.1. Eesti kodakondsuse ajalugu.....	5
2.2. Kodakondsus taasiseseisvunud Eesti riigi kontekstis.....	6
2.3. Kodakondsus avaliku arutelu objektina ühiskonnas.....	7
2.3.1. Integratsiooni Eestis	9
3. Uurimisprogramm.....	11
3.1. Uurimisküsimused ja hüpoteesid.....	11
3.2. Meetodid.....	12
3.2.1. Kodeerimisjuhend	13
3.3. Valim	13
4. Kontentanalüüsi tulemused.....	15
4.1. Artiklite hulk.....	15
4.2. 2002. aasta	15
4.2.1. Žanrite jaotus.....	17
4.2.2. Kajastatavad teemad.....	17
4.2.3. Tegelaste jaotus	18
4.2.4. Jaotus hinnangu alusel.....	19
4.2.5. Kõneisikud	20
4.3. 2008. aasta	21
4.3.1. Žanrite jaotus.....	22
4.3.2. Kajastatavad teemad.....	23
4.3.3. Tegelaste jaotus	24
4.3.4. Jaotus hinnangu alusel.....	25
4.3.5. Kõneisikud	26
4.4. Kahe perioodi võrdlus	27
4.4.1. Žanrid	27
4.4.2. Teemad	28
4.4.3. Tegelased.....	29
4.4.4. Hinnang	30
4.4.5. Kõneisikud	31

5.	Kvalitatiivne analüüs	33
5.1.	Integratsiooniprogramm ja seadusandlus	34
5.2.	Keel.....	35
5.3.	Kultuur ja ühiskond	37
5.4.	Pinged eestikeelse ja venekeelse elanikkonna vahel	38
5.5.	Hirm venekeelse elanikkonna/Venemaa ees; julgeolek	38
5.6.	Poliitika, populism.....	40
6.	Järeldused ja diskussioon.....	41
7.	Kokkuvõte.....	44
8.	Summary	46
	Kasutatud materjalid	47
	Lisad	49
	Lisa 1. Kodeerimisjuhend.....	49
	Lisa 2. Valim	51
	Lisa 3. Hii-ruut testi tulemused	60

1. Sissejuhatus

Käesolev bakalaureusetöö vaatlleb, kuidas Eesti päevalehed on kajastanud kodakondsusteemasid aastatel 2002 ja 2008. Käsitluses on Eesti Päevalehe ja Postimehe *online*-artiklid perioodidel 1. jaanuar 2002 – 31. detsember 2002 ning 1. jaanuar 2008 – 31. detsember 2008.

Kahe perioodi vahel on toimunud ühiskonnas rohkelt muutusi, kuid endiselt elab Eestis hulk kodakondsuseta isikuid, kellest suur osa on olnud kodakondsuseta juba taasiseseisvumisest alates. Kodakondsuseta isikute ühiskonda integreerimiseks on tehtud hulgaliselt tööd, kuid siiski ei ole see andnud soovitud tulemusi.

2010. aasta algul oli Eestis 101 369 kodakondsuseta isikut, mis teeb siinsest rahvastikust ligikaudu 8%. See arv on aastatega järjest aeglasemalt vähenema hakanud. Kui 2002. aastal oli Eestis 172 325 kodakondsuseta isikut, siis 2008. aastal oli see number 110 315. (Eesti Koostöö Koda 2011)

Eelnevalt on kodakondsusteemat uurinud Maris Lindmäe oma 2005. aasta bakalaureusetöös „Eesti vähemuste kodakondsusküsimuse representatsioon päevalehtedes Postimees ja Eesti Päevaleht“. Antud töös uuris Lindmäe meediumite paberversioonides ilmunud artikleid ning analüüsis sisu nii kvantitatiivselt kui kvalitatiivselt. Samuti on käsitlenud kodakondsusteemasid Helen Rohtmets, kes tegi 2005. aastal magistritöö teemal „Eesti kodakondsuse kujunemine: põhimõtted ja praktika“.

Käesolev bakalaureusetöö kirjeldab Eesti kodakondsuse väljakujunemist ajaloolises kontekstis, toob välja nõuded selle taotlemiseks ning analüüsib tematilisi artikleid läbi kvantitatiivse ja kvalitatiivse diskursusanalüüsi.

Töö koosneb sissejuhatusest, empiirilisest käsitlusest, uurimisküsimuste ja -teemade tutvustusest, analüüsi tulemuste tutvustusest, diskussioonist ja järelduste osast ning kokkuvõttest. Lisades on välja toodud kodeerimisjuhend, valim ning hii-ruut testi tulemused.

2. Empiiriline käsitus Eesti kontekstis

Kodakondsuse jagamist reguleerib iga riik eraldi. Peamiselt põhinevad reeglistikud kahel printsiibil – *ius soli* ja *ius sanguinis*, mille põhjal on loodud täpsemad kodakondsust ja selle jagamist reguleerivad seadused.

Ius soli puhul loeb riik kodanikuks oma territooriumil sündinud lapse, olenemata, mis kodakondsus on tema vanematel. *Ius sanguinis* tähendab vereõiguse printsiipi, mille puhul pärib laps oma vanema(te) kodakondsuse, olenemata sünnikohast. (Kopamees 2002)

2.1. Eesti kodakondsuse ajalugu

Georg Jellinek on öelnud, et iseseisva riigi tunnuseks on territoorium, rahvas ja võim (Jellinek 1914:396-428). Pärast iseseisvumist 24. veebruaril 1918 oli Eestil puudu rahvas ehk kodanikud. Kodanikkonna loomiseks rakendati *ius soli* põhimõtet, mis tähendas, et kodakondsus anti siin alaliselt resideerivatele isikutele. Kodakondsuse jagamist reguleeris Maanõukogu määrus Eesti kodakondsuse kohta. Selle alusel said kodakondsuse ka need, kes Eestist ajutiselt ära olid (seoses õppimise, töökohustuste või sõja tagajärgedega). (Maanõukogu määrus Eesti kodakondsuse kohta, 1918)

1920. aastal muudeti seadust, millega anti valitsusele suurem võim välismaalaste määramise üle kodanikkonda. Eesti keele tundmise nõuet seaduses *de jure* ei eksisteerinud, kuid *de facto* seda siiski nõuti (Rohtmets 2005: 23). Tuleb ära märkida, et Eesti Vabariigi valitsus oli võrdlemisi ettevaatlik inimeste riikilubamisel, kartes nende emigreerumist siia. Selle tõttu edastati ka Eesti välisesindustele eeskirjad, millega pöörati erilist tähelepanu Nõukogude Venemaa ning juudi rahvusest kodanike riiki mittelubamiseks, „kelle kohta kindlustus puudub, et nad soliid ärimehed ehk töösturid on ja seejuures mitte Eestisse elama või pikemaks ajaks peatuma jääda ei kavatse“ (Rohtmets 2005: 29).

Kodakondsusetuse teema muutus aktuaalseks 1920. aastail, mil Eestis viibis ligikaudu 16 000 põgenikku, kes olid peamiselt pärit Nõukogude Venemaalt ning kellele Rahvasteliit tungivalt kodakondsust soovis. Alates 1924. aastast hakkas Eesti valitsus neile jagama põgenike passe (tuntud ka kui Nanseni passe) (Made 1999).

27. oktoobril 1922. aastal hakkas kehtima uus kodakondsuse seadus, millega hakati määratlema Eesti kodanikke *ius sanguinis* ehk vereõiguse põhimõtte alusel, mida ühtlasi

kasutatakse ka tänapäeval. Naturalisatsiooni korras kodakondsuse taotleja pidi olema vähemalt 18-aastane, kuid vanema või eestkostja nõusolekul sai seda teha ka varem. Seadusesse lisandus ka nõue eesti keele oskamise kohta. (Eesti Vabariigi kodakondsuse seadus, 1922)

Topeltkodakondsust ja kodakondsusetust välditi sellega, et enne ei vabastatud isikut Eesti kodakondsusest, kui polnud olemas uue kodumaa nõusolekut. Samuti säilis võimalus tühistada kodakondsusest vabastamine, kui antud isik veel aasta jooksul Eestis elas (Eesti Vabariigi kodakondsuse seadus, 1922).

1934. aastal toimunud rahvaloenduse andmetel, oli tervelt 98,5%-l siin elavatest inimestest Eesti kodakondsus, kusjuures kodakondsuseta isikuid oli 7832 (Roos 1936: 31-32).

1938. aastal võeti taaskord käibele uus kodakondsuse seadus, mis lähtus täielikult *ius sanguinise* põhimõttest. Ühtlasi tehti muudatusi, mis mõjutasid kodakondsuseta isikuid. Näiteks vabastati keele tundmise nõudest isikud, kes avalduse esitamise hetkeks olid elanud Eestis vähemalt 10 aastat (Eesti Vabariigi kodakondsuse seadus, 1938). Sel perioodil elas Eesti ligikaudu 4000 kodakondsuseta isikut (Esmaspäev 1937).

Nõukogude Liidu okupatsiooniga kaasnes ka Eesti kodakondsuse võrdsustamine NSVL kodakondsusega.

Ajalooline ülevaade aitab lugejale selgitada praeguse kodakondsusseaduse kujunemise tagamaid ning näidata, mille alusel on välja kujunenud Eesti kui rahvusriik.

2.2. Kodakondsus taasiseseisvunud Eesti riigi kontekstis

Kui tehti ettevalmistusi Nõukogude Liidust lahkulöömiseks, tekkis ühiskonnas üles küsimus ka kodanikkonna määratlemise kohta. Oli valida kahe variandi vahel – ühega looduks uus riik, mille kodanikeks saanud kõik siin resideerivad isikud. Teiseks variandiks oli riigi taastamise mudel, millega kuulusid kodanike hulka need, kellel on minevikus loodud õiguslik side taastatava riigiga. (Rohtmets 2005: 58)

Oluliseks sammuks kodakondsete määratlemisel oli Eesti Kongressi valimine, mille käigus said inimesed registreerida end Eesti kodanikena. Seda võimalust kasutas üle 700 000 isiku. Samuti oli võimalik lisada end kodakondsuse soovijate nimekirja, mille eest anti taotlejakaart. Neid inimesi oli ligikaudu 30 000. (Lahi 1999: 108)

Ametlik iseseisvus kuulutati välja 20. augustil 1991. aastal riikliku järjepidevuse alusel. Kodakondsuse seaduse aluseks võeti 1938. aasta seaduse versioon, mida vastavalt olukorrale muudeti. Näiteks kaotati ära punkt, mis võimaldas saada kodakondsus läbi Eesti kodanikuga abiellumise. Ühtlasi välistati kodakondsuse andmine isikutele, kes olid töötanud NSV Liidu julgeoleku- või luureorganisatsioonides, sõjaväes, sooritanud raskeid isikuvastaseid kuritegusid ning kellel puudus legaalne sissetulek. (Eesti Vabariigi kodakondsuse seadus, 1992)

Naturalisatsiooni alusel kodakondsuse taotlemiseks pidi isik olema Eestis legaalselt viibinud vähemalt kaks aastat, see aga ei võimaldanud teistest nõukogude vabariikidest pärit isikutel osaleda 1992. aasta valimistel. Keeleeksamist vabastamise erand tehti isikutele, kes olid Eesti Kongressi valimiste ajal end registreerinud kodakondsuse soovijateks. (Riigi Teataja 1992, nr 136)

Edaspidistel aastatel on kodakondsuse seadust täiendatud ja täpsustatud, kuid suures osas on see jäänud samaks taasiseseisvumisjärgse seadusega. Hetkel jagavad kodakondsuseta isikud Eestis võrdseid õigusi kodanikega, kuid neil puudub õigus osaleda riikliku tasandi poliitikas.

2.3. Kodakondsus avaliku arutelu objektina ühiskonnas

Käesolevas peatükis olen keskendunud kodakondsuse avalikule arutelule makrotasandil ehk ühiskonnas, seda seetõttu, et meediat peetakse ühiskonna peegliks, kuna see kajastab seda, mis on ühiskonnas aktuaalne.

Tuleb ära märkida, et kodakondsusteamadega on väga tihedalt põimitud venekeelset elanikkonda puudutavad teemad, kuna peamiselt on Eestis elavate kodakondsuseta isikute emakeeleks vene keel.

Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus (MEIS) andis aastatel 1999-2003 välja teatmikke integratsiooni kajastamisest meedias, mis hõlmasid analüüsi antud aastate Eesti suurematest meediumitest. Samuti on käsitletud eesti- ja venekeelsete elanike tingimusi ja seisukohti ühiskonnas Eesti Inimarengu Aruanne. Paraku võib sellest põhjalikumaid andmeid leida alates 2006. aastast, mil seda hakkas välja andma Eesti Koostöö Kogu.

2008. aasta Eesti Inimarengu Aruanne analüüsis eestikeelse ja venekeelse elanikkonna rahulolu poliitiliste ja ühiskonnas toimunud muudatustega. Viimased analüüsitud tulemused näitasid, et venekeelne elanikkond oli toimunud muudatustega rahul. Eestikeelse elanikkonna

rahuloluprotsendid olid poliitikas 76% ja majanduses 81%; venekeelsel elanikkonnal vastavalt 64% ja 74%, mis on küllaltki hea tulemus.

Eesti Inimarengu Aruanne 2008 uuris ka siin elavate isikute hinnangulist kuuluvust Eesti rahva hulka (Tabel 1). Nagu näha, siis end eestlaseks pidavate isikute osakaal on vähenenud kõigis kategooriais. Üheks selle põhjustajaks võivad olla 2007. aastal toimunud aprillirahutused.

Tabel 1. Hinnanguline kuuluvus Eesti rahva hulka

		Eesti-keelsed vastajad	Venekeelsed vastajad			
			Kõik	Eesti kodanikud	Vene kodanikud	Kodakondsuseta
Jah	2005	99%	74%	*	*	*
	2007	99%	68%	80%	54%	59%
	2008	92%	52%	67%	42%	34%
Ei	2005	0%	22%	*	*	*
	2007	0%	17%	9%	26%	24%
	2008	4%	31%	20%	38%	42%
Ei oska öelda	2005	1%	4%	*	*	*
	2007	1%	12%	11%	20%	17%
	2008	4%	17%	13%	9%	24%

Allikas: Eesti Inimarengu Aruanne 2008

Integratsiooni Monitooring on MEIS-i poolt välja antav aruanne, mis on ühtlasi uurinud ka kodakondsuseta isikute soovi omandada Eesti kodakondsus (Tabel 2). Tabelist on näha, et Eesti kodakondsuse soovijate hulk kasvas kuni 2005. aastani, pärast mida tegi 2008. aastaks läbi suure languse. Samas on iga aastaga suurenenud Venemaa kodakondsuse soovijate arv.

Tabel 2. Millist kodakondsust Te endale sooviksite? (kodakondsuseta vastajad)

	2000	2002	2005	2008
Eesti kodakondsust	60%	65%	74%	51%
Venemaa kodakondsust	5%	6%	11%	19%
Mõne teise riigi kodakondsust	7%	9%	5%	14%
Ei soovi üldse kodakondsust	16%	14%	7%	16%
Raske öelda	12%	6%	3%	-
Vastajaid:	170	109	102	105

Allikas: Integratsiooni Monitooring 2008

2.3.1. Integratsioon Eestis

Eesti taasiseseisvumisega muutus aktuaalseks uus teema – integratsioon, sest siinne venekeelne elanikkond muutus vähemusrahvuseks, kuna polnud enam suurt ja ühtset Nõukogude Liitu. Teoreetiliste lähenemiste järgi (Krusell 2008) on integratsioon enamuse-vähemuse suhete läheduse-kauguse põhimõte, kus rahvusvähemus on ühiskonna täieõiguslik liige, säilitades samas oma identiteedi. Lisaks integratsioonile tuntakse ka assimilatsiooni (rahvusvähemus võtab üle domineeriva rahvus keele ja kultuuri), separatsiooni (domineeriv rahvus ja rahvusvähemus ei oma otseseid kontakte ning eksisteerivad erinevad ühiskonna) ja konfrontatsiooni (aktiivne vastasseis, kus on tekkinud radikaalsed liidrid vastanduvates gruppides; separatsiooni institutsionaliseeritud variant) põhimõtteid.

Integratsiooniga tegelemine Eesti Vabariigis sai alguse rahvastikuministri ametikoha loomisega 1992. aastal, kelle alluvuses töötas rahvastikuministri büroo. 1993. aastal asutati Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus, mis teostab lõimumiskava tegevusi Eesti ühiskonnas (MISA 2011) ja mis eksisteerib tänapäevani. Vahepealsetel aastatel on algatatud näinud veel mitmeid integratsiooniga seotud programme. Näiteks asutati 1993. aastal veel Presidendi ümarlaud, mis oli rahvusvähemuste ja kodakondsuseta isikute esindamiseks nõuandev organ (Integratsioon Eesti Ühiskonnas... 2000).

1998. aastal loodi strateegia Eesti riikliku integratsioonipoliitika lähtekohtade mitte-eestlaste integreerimiseks Eesti ühiskonda, millest arenes välja programm „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007“, mis keskendus suuresti ühiskonna moderniseerimisele Euroopa Liidu kontekstis. „Riikliku programmi kaudu toetatava integratsiooniprotsessi väljundiks on Eesti mudel mitmekultuurilisest ühiskonnast, mida iseloomustavad kultuurilise pluralismi, tugeva ühisosa ning eesti kultuuriruumi säilitamise ja arendamise põhimõtted“ (Integratsioon Eesti Ühiskonnas... 2000: 19). Põhimõtteid viidi ellu läbi alamprogrammide:

1. alamprogramm – haridus
2. alamprogramm – etniliste vähemuste haridus ja kultuur
3. alamprogramm – täiskasvanute eesti keele õpe
4. alamprogramm – ühiskonnapädevus

(Integratsioon Eesti Ühiskonnas... 2000)

Samas langes programm ka kriitika osaliseks. Tove H. Malloy on kritiseerinud inimliku vaatenurka puudumist programmis ning püüdu assimileerida siinseid vähemusi. Näiteks punkt

„Etniliste vähemuste keeled, etnilised traditsioonid, religioossed uskumused, perekondlikud traditsioonid ja isiklikud elustiilid *ei pea* olema ühised kõigile ühiskonna liikmetele, sest kuuluvad iga indiviidi erahuvi valdkonda, kus on olemas võimalused nende edendamiseks“ (Integratsioon Eesti Ühiskonnas... 2000: 17) takistab multikultuurse ühiskonna teket, kuna eraldab grupid sotsiaalses sfääris, mis läheb aga integratsiooni põhialustega vastuollu. (Malloy 2009: 238)

Samuti kritiseeris Malloy (2009: 232) programmis rõhuasetust, mis näitas integratsiooni kui ühepoolset protsessi, mille nimel vähemus peab pingutama. „Integratsioon on tõsine pingutus mitte-eestlaste jaoks, sest keeleoskus ja sellega seotud konkurentsivõime tekkimine ei tule iseenesest. Mitte-eestlaste hulgas levinud võõristav ja passiivne hoiak peab asenduma arusaamaga, et iga inimese väljavaade edukale tulevikule Eesti ühiskonnas sõltub eelkõige tema enda aktiivsusest ja koostöövõimelisusest“ (Integratsioon Eesti Ühiskonnas... 2000: 18). Samas on Malloy jätnud tähelepanuta sellele järgneva lause: „Kahtlemata on integratsioon tõsiseks väljakutseks ka eestlastele, eeldades Eesti kui rahvusriigi olemuse määratlemist mitte enam etnilisel, vaid poliitilisel alusel“ (Integratsioon Eesti Ühiskonnas... 2000: 18), mis konteksti panduna ei lähe kokku tema seisukohaga, kuna programmis on siiski näidatud, et integratsioon on kahepoolne protsess, kus paratamatult on osapooltel erinevad rollid.

Sellele järgnes „Eesti lõimumiskava 2008-2013“, mis on eelnenud programmi jätk. Programmi põhimõteteks on Euroopa põhiväärtuste järgimine, eesti keel kui avaliku sfääri üldine suhtluskeel, riigiidentiteedi tugevdamine, kõigi elanike kaasamine ühiskonna tugevdamisse, võrdsed võimalused, rahvusest tingitud eraldatud vähendamine ning lõimumine kui üksikisikust lähtuv ja kogu ühiskonda haarav protsess. (Eesti lõimumiskava... 2008)

3. Uurimisprogramm

Käesolevas töös on kasutatud artikleid Eesti Päevalehe (EPL) ja Postimehe (PM) *online*-versioonidest ilmumisaastavahemikus 1. jaanuar 2002 – 31. detsember 2002 ja 1. jaanuar 2008 – 31. detsember 2008. Antud perioodid annavad hea võimaluse vaadelda kodakondsustemasid erinevates tingimustes, sest kahe perioodi vahepealse aja jooksul on toimunud väga palju sotsiaalseid, poliitilisi ja majanduslikke muutuseid, mis ka ühiskonnas peegelduvad.

3.1. Uurimisküsimused ja hüpoteesid

Töös on käsitletud järgnevaid uurimisküsimusi:

- Mis on peamised teemad, millega seoses kodakondsuseta isikuid ja kodakondsust käsitletakse?
- Mis on muutunud kodakondsustemaside kajastamises kahe perioodi võrdluses?
- Missugune on üldine toonaalsus (positiivne, neutraalne või negatiivne)?
- Kes on peamised kõneisikud, grupid?
- Missugused hoiakud esinevad kodakondsustemaside juures meedias?

Hüpoteesid:

- Peamiselt kajastatakse integratsiooniprogrammi ja Venemaaga seonduvaid teemasid. Oletan, et üheks teemaks, millele keskendutakse, on Eestis elava venekeelse elanikkonna õigused ning nendele tähelepanu pööramine Venemaa poolt. Seega on see teema pidev ning aeg-ajalt üles kerkivad kohaliku tähtsusega teemad ei kaalu üles Venemaa ja Eesti suhteid ning sellega seotud integratsiooniprogrammi.
- Kahe perioodi võrdluses on suurenenud uudiste osakaal, kuid arvamusslugude osakaal on vähenenud. Samuti on vähenenud Euroopa Liiduga seotud teemade osa, sest enne sellega liitumist olid üleval mitmed küsimused ja probleemid, mis nüüdseks on lahenenud.
- Üldine toonaalsus on mõlemal perioodil pigem negatiivne, kuid 2008. aastal siiski positiivsem kui 2002. aastal.
- Peamised kõneisikud on Eesti poliitikud ja valitsusinstitutionide esindajad ning venekeelse elanikkonna poole pealt Venemaa valitsusinstitutionide esindajad.

- Kodakondsusteemad on emotsionaalsed ning rahvusliku tasandini ulatuvad. Eri osapooltel on omad kindlad seisukohad, mis ei ole kahe perioodi vahelisel ajal muutunud.

3.2. Meetodid

Töös on kasutatud kombineeritud sisuanalüüsi meetodit, kuhu on kaasatud nii kvantitatiivne kui ka kvalitatiivne analüüs. Kombineeritud analüüs võimaldab saada paremat üldpilti ning ühtlasi ka süveneda teemasse, et teha põhjalikum analüüs.

Kvantitatiivse kontentanalüüsi osas olen eelistanud *online*-artikleid, kuna need võimaldavad antud aktuaalset teemat ühiskonnas täpsemalt uurida, sest kõik sel teemal kirjutatud artiklid ei pruugi paberlehte üldse jõuda. Samuti mõjutasid valikut lihtsam valimi koostamise ning artiklite otsimise võimalus.

Kasutatud artiklite kodeerimisel saadud andmete põhjal on tehtud kvantitatiivne kontentanalüüs ja esitatud selle tulemused uurimistulemuste punkti all. Kontentanalüüs on süstemaatiline ja täpne meetod teksti sisu kodeerimiseks kategooriatesse, mida tehakse täpse juhendi alusel (Stemler 2001).

Kvantitatiivseks analüüsiks on kasutatud arvutiprogramme Microsoft Office Excel ja SPSS, mis on spetsiaalsed andmetöötlusteks mõeldud programmid.

Kvalitatiivne sisuanalüüs on tehtud selektiivselt kvantitatiivse analüüsi valimist, mille kriteeriumiks oli sisalduvate hinnangute ja kommentaaride variatiivsus ja põhjalikkus. Analüüsitavad artiklid loeti põhjalikult läbi ning loodi nende sisu põhjal analüüsikategooriad. Pärast seda loeti artiklid uuesti läbi ja märgistati vastavate koodide esinemine vastavalt kategooriatele.

Analüüsiks kasutati arvutiprogrammi QDA Miner, mis on kvalitatiivse tekstianalüüsi läbiviimiseks mõeldud programm, mis võimaldab muuta kodeerimisprotsessi lihtsamaks ja kiiremaks ning lihtsustada järelduste tegemist (Laherand 2008).

Antud programmi kasutasin artiklite kodeerimiseks ning kategooriate võrdlemiseks, kuna see võimaldab kodeerida artikleid kiirelt ja mugavalt ning seejärel neid võrrelda. Koodide võrdlus osutus lihtsaks, sest QDA Miner lubab neid võrrelda nii kategooriate siseselt kui ka väliselt, aitamaks uurijal luua seoseid tekstiühikute vahel.

3.2.1. Kodeerimisjuhend

Kvantitatiivse analüüsi kodeerimisjuhendi aluseks on võetud Maris Lindmäe poolt 2005. aastal tehtud bakalaureusetöö kodeerimisjuhend, kus on mitmeid kategooriaid vastavalt temaatikale muudetud.

Kasutatud kategooriad on:

- tekstiühiku tunnused (ajalehe nimi, ilmumise aeg, artikli pealkiri, artikli žanr, artikli üldine tonaalsus)
- kodakondsuse teema tekstiühikuna (kodakondsuse teemade kontekst, venekeelse elanikkonna ja/või mittekodanike esindaja artikli tegelasena, eestlaste esindaja artikli tegelasena)
- argumentide autor (ajakirjanik, venekeelse elanikkonna ja/või mittekodanike esindaja, etnilise enamuse esindaja)

Artikli tegelasena märgiti isik/institutsioon/grupp, kellest artiklis räägiti. Ühes artiklis võis olla mitmeid erinevatesse kategooriatesse kuuluvaid tegelasi. Argumendi autor võtab jällegi artiklis sõna ning esitab argumente. Tasub ära märkida, et tegelase ja argumendi esitaja kategooriad ei ole otseselt seotud. Reeglina oli argumendi esitaja ka artikli tegelane, välja arvatud arvamused, kus argumendi esitajaks oli artikli autor.

Argumentide autori kategoorias esineb valikuna ka valitsusinstitution, kuhu reeglina kuulusid saatkonnad, ministriumid, parlament, aga ka näiteks ministrid ja teised valitsusinstitutionide töötajad, kui oli tegemist formaalse ja ametliku seisukohaga, mil esindati enda riiki. Kui aga minister näiteks esitas isikliku arvamuse või mitte-ametliku seisukoha, siis kuulus see indiviidi kategooriasse.

Samuti on koodina olemas vene ja eesti parteid, mis on antud viisil jaotatud etnilisuse alusel, sest sedasi on toimunud jagunemine ka ühiskonnas (ABVKeskus 1998).

3.3. Valim

Analüüsitavad artiklid on leitud kasutades ajalehtede *online*-versioonide otsingumootorites otsingusõna „kodakondsus“. Kasutatud on artikleid, mis puudutavad kodakondsuse teemalist

arutelu Eesti ühiskonnas. Valimis sisalduvad ka teistest portaalidest pärit artiklid, mis pärast toimetamist on ilmunud antud väljaannete võrgulehekülgedel.

Valimist on välja jäetud Kodakondsus- ja Migratsiooniametit puudutavad artiklid, mis ei käsitle kodakondsustemasid Eesti ühiskonnas. Samuti puuduvad valimist nende spordi- ja kriminaaluudiste artiklid, kus kodakondsuse kontekst on sekundaarne ja kasutatud üksnes isikute päritolu näitamiseks.

Valimi puhul ei ole kasutatud väga rangeid reegleid, vaid pigem on analüüsitud iga artiklit eraldi ja tehtud selle järel otsus. Näiteks mitmed kriminaalse sisuga seotud artiklid on kronoloogiliselt arenevad ning neid ei saanud enam alates teatud punktist käsitleda kui kodakondsuse teemaga seonduvaid.

Eesti Päevalehe *online*-lehekülje otsing andis sõnale „kodakondsus“ vastuseks 2002. aastal kokku 358 artiklit ja 2008. aastal 320 artiklit. Postimees-*online*'is ilmus neil perioodidel vastavalt 397 ja 464 artiklit.

4. Kontentanalüüsi tulemused

4.1. Artiklite hulk

Vaadeldud perioodidel kuulus valimisse kokku 364 artiklit, mis olid seotud kodakondsusteamadega Eesti ühiskonnas. 2002. aastal oli vaadeldud artikleid 161 ja 2008. aastal 203. (Tabel 3)

Mõlemal perioodil oli Postimees-*online*'is ilmunud artiklite arv suurem. Postimehe *online*-lehekülje puhul on pööratud kiirusele. Kui Eesti Päevalehe *online*-küljel ilmus artikkel päeva lõpus mahukamana, siis Postimees-*online* avaldas reeglina päeva lõikes mitmeid väiksed artikleid, mille põhjal loodi artikkel järgmise päeva paberlehte.

Tabel 3. Artiklite hulk uuritud väljaannetes

	Eesti Päevaleht	Postimees	Kokku
2002	65	96	161
2008	80	123	203
Kokku:	145	219	364

4.2. 2002. aasta

2002. aasta algus ei toonud kohe endaga kaasa suuremaid diskussioone ühiskonnas. Veebruarikuus esitas Venemaa Eestile hulga mitte-ametlike soovitusi, mille hulka kuulusid näiteks endistele KGB töötajatele kodakondsuse andmine, integratsiooniprogrammi kiirendamise nõue, venekeelne kõrgharidus ja Moskva patriarhaadile alluva õigeusu kiriku registreerimine (Karpa 2002). Tuleb ära märkida, et poliitiliselt oli tegemist mitte-ametlike ettepanekutega, mitte nõudmistega, nagu sinne meedia seda käsitles (Kõuts 2003).

See tõi endaga kaasa suure protestilaine Eesti ühiskonnategelaste poolt. Poliitikud teatasid, et nad ei kavatse neid täita ja veel vähem neile vastata. Aktiivne debatt kestis ligikaudu nädala.

Märtsis ilmus Eesti Inimarengu Aruanne, mis muuhulgas käsitles ka muulaste olukorda Eestis. Samal kuul võttis valitsus vastu seaduse, millega lihtsustati Eesti elanike lähisugulastele elamisloa andmist. Seda teemat kajastas eeskätt Eesti Päevaleht.

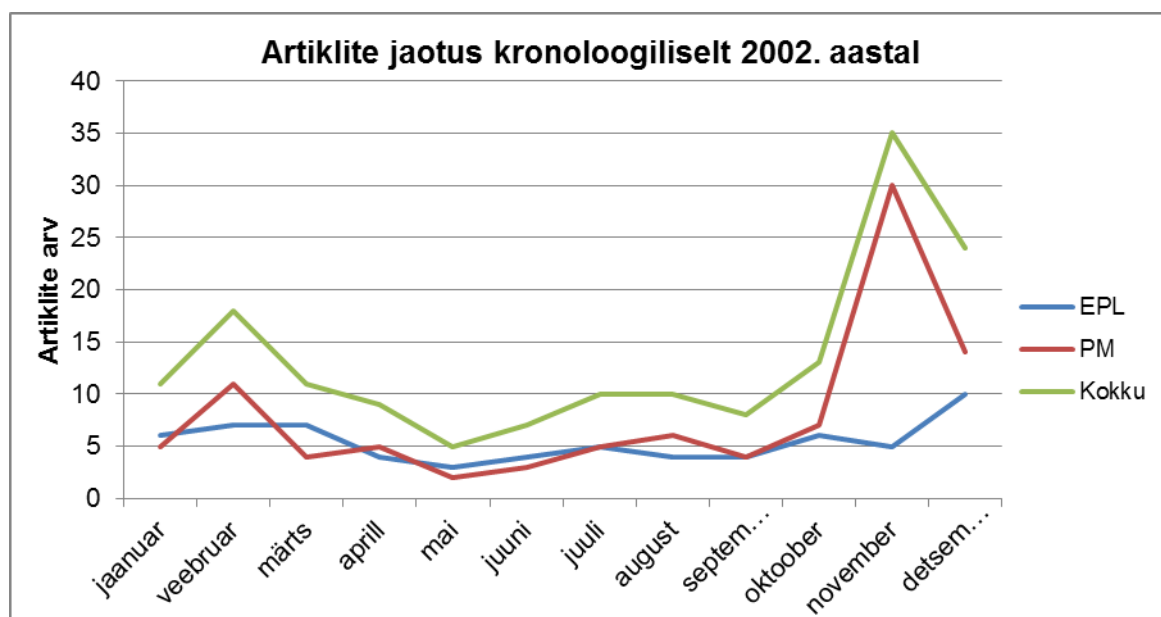
Aprill ja mai olid vaiksemad kuud. Juunis ja juulis tõstatati ühiskonnas sallivuse teema, mis käsitles peamiselt eestikeelse ja venekeelse elanikkonna suhteid. Ilmusid ka mitmed arvamused, kus ühiskonnategelased arutlesid kodakondsuse null-variandi üle, millega antaks kodakondsus kõigile, kes elasid Eestis 1991. aasta taasiseseisvumisel.

Augustikuus ilmus ÜRO raport rassilise diskrimineerimise teemadel Eestis, seda kajastas peamiselt Eesti Päevaleht. Septembris ilmusid peamiselt üksteisest sõltumatud artiklid, mis ei toonud kaasa suuremat arutelu.

Oktoobris tuli avalikuks, et pärast taasiseseisvumist sai ligi 1000 inimest endale passi vea tõttu isikuandmete kontrollimisel. Kuna passide kehtivusaeg oli lõppemas, siis selgus, et need inimesed kaotavad kehtivusaja lõpuga ka Eesti kodakondsuse. Pärast tekkinud poleemikat ja vastukaja otsustas valitsus anda neile isikutele, siiski kodakondsuse alles jätta ning suuremat skandaali vältida.

Novembrikuus olid õhus kaks suuremat teemat – eluaegne eesti keele õpetaja, kes on ühtlasi ka eestlaste järeltulija, kuid Venemaal sündinud, peab tegema kodakondsuse saamiseks eksami. Teine suurem teema oli suurärimees Yaqub Haidary valetamine enda mineviku kohta, et saada endale kodakondsus. Postimees keskendus mõlemale teemale, Eesti Päevaleht jällegi kajastas üksnes viimast.

Detsembris tõusis taas päevakorda kodakondsuse null-variant, millega seoses ilmus rohkelt arvamused ning toimus sõnavõtte juhtivate poliitikute poolt.

Joonis 1. Artiklite jaotus kronoloogiliselt 2002. Aastal

4.2.1. Žanrite jaotus

2002. aastal olid enamik ilmunud kodakondsusteelisi artikleid uudised (87), mis moodustasid artiklite kogumahu (161) üle poole (54%). Kvantitatiivselt järgnesid uudistele arvamused 41 artikliga (26%). Teiste žanrite osa osutus võrreldes eeltoodutega marginaalseks. (Tabel 4)

Kahe väljaande võrdluses on proportsioonid samad. Erinevus on mitte üle nelja protsendipunkti, mis valimi suurust arvestades ei ole määrava tähtsusega.

Tabel 4. Žanrite jaotus Eesti Päevalehes ja Postimehes 2002. aastal

	2002		
	EPL	PM	Kokku
Juhtkiri	3 (5%)	1 (1%)	4 (2%)
Uudis	35 (54%)	52 (54%)	87 (54%)
Intervjuu	3 (5%)	6 (6%)	9 (5%)
Arvamuslugu	16 (26%)	25 (27%)	41 (25%)
Lugejakiri	2 (3%)	2 (2%)	4 (2%)
Olemuslugu	2 (3%)	4 (4%)	6 (4%)
Ülevaade	3 (5%)	3 (3%)	6 (4%)
Muu	1 (2%)	3 (3%)	4 (2%)
Kokku:	65 (100%)	96 (100%)	161

4.2.2. Kajastatavad teemad

Kajastatavate teemade puhul tuli ära märkida kodakondsuse teema kontekst. Kuna artiklite teema on sageli väga mitmekesine, siis kodeerimisel võis märkida ühe artikli puhul ka mitu teemat.

2002. aastal oli kodakondsusteelmana enim päevakorras integratsiooniprogrammi käsitus, mida kajastasid vaatluse all olnud väljaanded kokku 101 korral. 93 korda oli 2002. aastal teemaks kodakondsus kui institutsioon, millele järgnesid rahvusliku kuuluvuse näitaja ning Venemaa ja Eesti suhted (vastavalt 49 ja 45 korda). (Tabel 5)

Kui Postimehes ilmus rohkem Eesti ja Venemaa suhteid kajastavaid ja sellega seoses ka rahvuslikku kuuluvust näitavaid artikleid, siis Päevalehes oli jällegi populaarne Euroopa Liiduga liitumine koos kohalike sotsiaalsete teemadega.

Tabel 5. Teemade jaotus Eesti Päevalehes ja Postimehes 2002. aastal

	2002		
	EPL	PM	Kokku
Integratsiooniprogramm	44	57	101
Institutsioon	26	67	93
Rahvusliku kuuluvuse näitaja	18	31	49
Venemaa ja Eesti	16	29	45
Euroopa Liit ja Eesti	20	11	31
Sotsiaalsed teemad Eestis	13	9	22
Isikut tõendavad dokumendid	9	11	20
Valimised	10	8	18
Kriminaalne sisu	4	13	17
Sotsiaalsete garantiide tagaja	4	12	16
Muu	2	7	9
Sport	3	2	5
Kokku:	169	257	426

4.2.3. Tegelaste jaotus

Eesti Päevalehes ja Postimehes ilmunud artikleid võrreldes jäi silma, et venekeelne elanikkond esines tegelastena Postimehes märgatavalt rohkem kui Eesti Päevalehes. Kui venekeelset elanikkonda kajastati Eesti Päevalehes aasta jooksul tegelastena tunduvalt vähem kui oli artiklite kogusumma (65), siis Postimehe puhul ületas see artiklite koguarvu (96). (Tabel 6)

Siin võib paralleele tõmmata meediumi olemusega. Postimees kajastas aasta jooksul rohkem konkreetsete isikutega seotud teemasid, kui Eesti Päevaleht rõhus rohkem ühiskondlikule ja poliitilisele suunale.

Tabel 6. Venekeelse elanikkonna esinemine tegelastena Eesti Päevalehes ja Postimehes 2002. aastal

	2002		
	EPL	PM	Kokku
Konkreetne individ/üksikisik	6 (22%)	29 (30%)	35 (28%)
Konkreetne grupp/institutsioon	3 (11%)	2 (2%)	5 (4%)
Mittegrupeerunud isikud	4 (15%)	22 (22%)	26 (20%)
Vene erakond	1 (1%)	5 (5%)	6 (5%)
Ajalooline kodumaa või selle institutsioon	8 (29%)	15 (15%)	23 (18%)

Venekeelne elanikkond üldiselt	6 (22%)	25 (26%)	31 (25%)
Kokku:	28 (100%)	98 (100%)	126 (100%)

Eestikeelset elanikkonda kajastas Eesti Päevaleht tunduvalt aktiivsemalt kui venekeelset, see arv oli üle kahe korra suurem (vastavalt 28 ja 60). Samuti on näha, et Päevaleht kajastas tegelastena Postimehest rohkem Eesti erakondi, teiste suuremate tegelasterühmade puhul oli ülekaal Postimehe poolel. (Tabel 7)

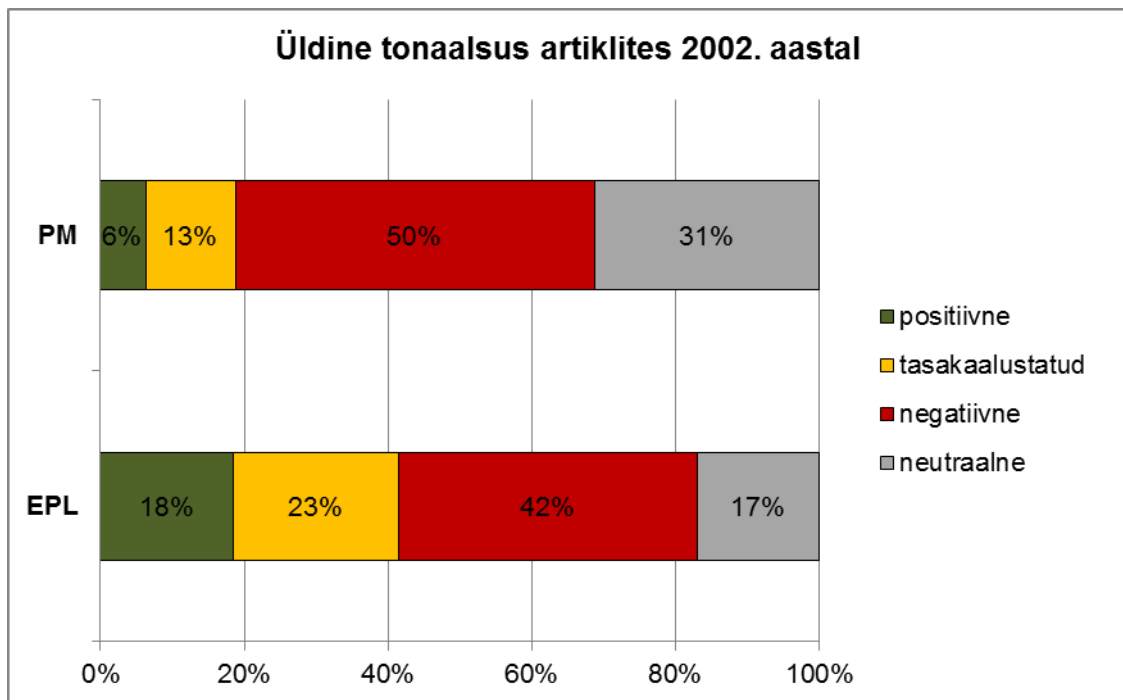
Tabel 7. Eestikeelse elanikkonna esinemine tegelastena Eesti Päevalehes ja Postimehes 2002. aastal

	2002		
	EPL	PM	Kokku
Konkreetne indiid/üksikisik	14 (24%)	31 (27%)	45 (26%)
Konkreetne grupp/institutsioon	2 (3%)	2 (2%)	4 (2%)
Mittegrupeerunud isikud	0	1 (1%)	1 (1%)
Eesti erakond	13 (22%)	11 (10%)	24 (14%)
Eesti riik või valitsusinstitution	29 (48%)	70 (60%)	99 (56%)
Eestikeelne elanikkond üldiselt	2 (3%)	0	2 (1%)
Kokku:	60 (100%)	115 (100%)	175 (100%)

4.2.4. Jaotus hinnangu alusel

Kui vaadelda artiklite jaotust hinnangu alusel, siis 2002. aastal olid enim levinud pigem negatiivsed ja neutraalsed artiklid. Postimehe juures tuleb ära märkida negatiivsete ja neutraalsete artiklite suur osakaal (vastavalt 50% ja 31%). Positiivse sisuga artikleid ilmus Postimehes selle aja jooksul väga vähe (6%). (Joonis 2)

Eesti Päevalehes oli tonaalsuse jaotus märksa ühtlasem. Positiivseid ja neutraalseid artikleid esines pea võrdselt (18% ja 17%), pisut rohkem ilmus tasakaalustatud artikleid (23%) ning selgelt domineerisid ka siin negatiivsed artiklid (42%).

Joonis 2. Üldine tonaalsus artiklites 2002. aastal

4.2.5. Kõneisikud

Kõneisikute kategooria on sarnane tegelaste omaga. Need, kes on kõneisikud, olid artiklis ka tegelased (välja arvatud arvamused). Üllatav on näha, et nii Eesti Päevalehes ja Postimehes esitati sama palju argumente venekeelse elanikkonna esindajate poolt (Tabel 8), sest tegelaste kategoorias oli Postimehel suur ülekaal.

Enim argumente tehti venekeelse elanikkonna puhul üksikisikute poolt (17), mis on ka oodatav, sest siinsed selle gruppi peamiselt esindajad ei kuulu poliitikaladvikusse. Kuigi antud isikud võivad olla mõne organisatsiooni eestvedajad või liikmed, ei pruugi nad artikli kontekstis seda esindada ning on kantud kodeerimistabelisse kui üksikisik.

Kuuel korral on argumendi esitaks olnud Venemaa või selle institutsioon, mis näitab ühtlasi, et siinse pressiga suhtlevad nad võrdlemisi vähe. Peamiselt kasutati Venemaad puudutavates artiklites informatsiooni läbi vaheallika – näiteks meie idanaabri poolt avaldatud mitte-ametlikud ettepanekud Eestile 2002. aasta veebruaris ilmusid siinsesse pressi läbi välisministeeriumi.

Tabel 8. Venekeelse elanikkonna esindajad kõneisikutena Eesti Päevalehes ja Postimehes 2002. aastal

	2002
--	-------------

	EPL	PM	Kokku
Konkreetne individ/üksikisik	7 (1)	10 (1)	17 (2)
Konkreetne grupp/institutsioon	3	0	3
Mittegrupeerunud isikud	1	0	1
Vene erakond	2 (1)	3	5 (1)
Venemaa valitsusinstitutsioon	3	3	6
Kokku:	16	16	32

(sulgudes arvamused arv konkreetsetes kategoorias)

Ka eestikeelse elanikkonna esindajatest võtsid enim sõna üksikisikud, kellele järgnesid suuruselt järgmise tulemusega Eesti riigi või selle valitsusinstitutsiooni esindajad (kokku 44). Eestikeelse elanikkonna esindajad kirjutasid ka palju arvamusi, seda peamiselt üksikisiku rollis. 32 arvamust (12 Eesti Päevalehes ja 20 Postimehes) on märkimisväärne näitaja. (Tabel 9)

Tabel 9. Eestikeelse elanikkonna esindajad kõneisikutena Eesti Päevalehes ja Postimehes 2002. aastal

	2002		
	EPL	PM	Kokku
Konkreetne individ/üksikisik	26 (12)	29 (20)	55 (32)
Konkreetne grupp/institutsioon	1	2 (1)	3
Mittegrupeerunud isikud	0	0	0
Eesti erakond	3	5	8
Eesti valitsusinstitutsioon	20 (2)	21 (3)	41 (5)
Kokku:	50	57	107

(sulgudes arvamused arv konkreetsetes kategoorias)

4.3. 2008. aasta

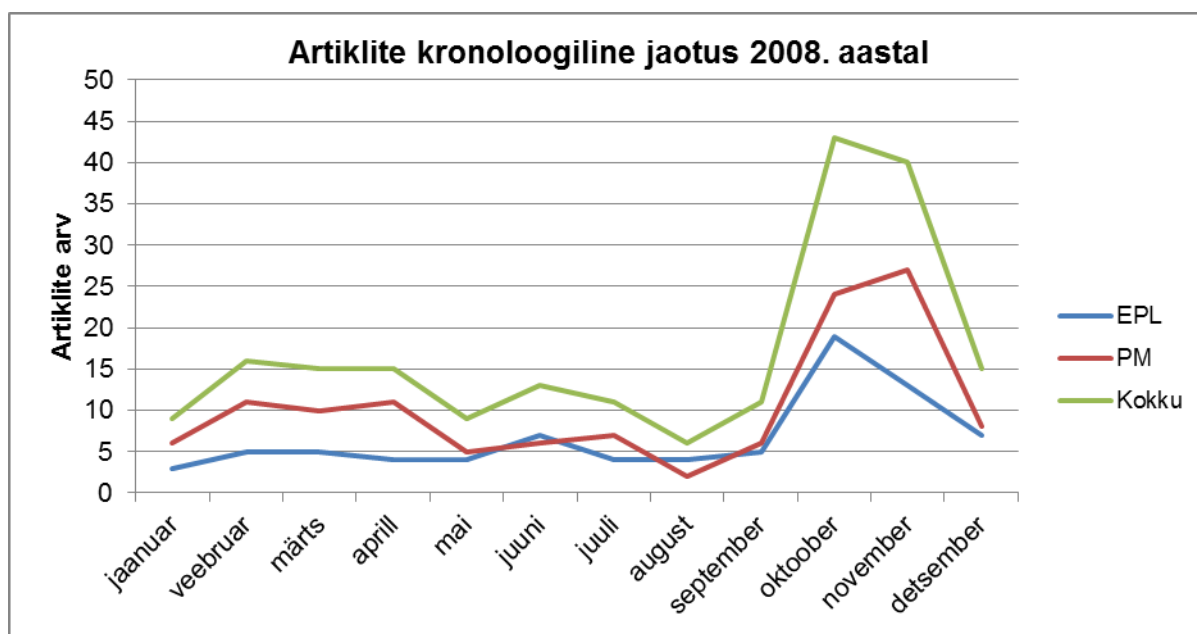
2008. aasta esimestel kuudel oli meedias mitmeid artikleid, mis rääkisid, kuidas keelduti endise KGB tööga seotud isikutele andmast Eesti kodakondsust. Märtsikuus ilmus järjekordne Inimarengu Aruanne, mis kajastas ka siinsete muulaste eluolu. Siiski suurt debatti see kaasa ei toonud.

Samal perioodil ilmus mitmeid arvamusi, millel puudus ühtne läbiv teema. Räägiti Venemaa küsimused, majandussurutisest, integratsiooniprogrammist ja ka pronksiöö tagajärgedest.

Juunikuus tuli Venemaa välja programmiga, mis lubas siin elamisloaga elavatel isikutel külastada Venemaad viisavabalt. Selline provokatiivseks kuulutatud käitumine siiski ühiskonnas suurt kõlapinda ei saavutanud.

Sügiskuudel sai hoo sisse integratsiooniprogrammi uus kampaania, millega üritati siinseid halli passi omanikke Eesti kodanikuks meelitada. Kampaania saavutas suure kõlapinna ning kestis kuni detsembrikuuni. Aasta lõpul kajastati veel Tatjana Kivimäele, kes on vene päritoluga kõrgushüppaja, kuid kelle abikaasa on Eesti kodanik, Eesti kodakondsuse andmist.

Kokkuvõtvalt oli 2008. aasta rahulik. 2002. aastaga võrreldes kestsid teemad avalikkuses kauem aega ning seetõttu kajastasid ka mõlemad väljaanded neid sarnases taktis.

Joonis 3. Artiklite kronoloogiline jaotus 2008. aastal

4.3.1. Žanrite jaotus

Tabel 10 näitab, et 2008. aastal ilmus enamik artikleid uudistena (111; 55%). Populaarsuselt teine žanr oli arvamslugu, mis moodustas 19% aastasest mahust. Ülejäänud žanre ilmus kahe esimesega võrreldes juba märgatavalt vähem – ühegi osa ei küündinud enam üle 8% piiri.

Kui võrrelda väljaandeid eraldi, on erinevused selgesti märgatavad. Postimehes moodustasid uudised 65% kogumahust, kui Eesti Päevalehes jällegi 39%. Ka arvamslugude osakaalus on erinevus suur – Eesti Päevalehes 28% Postimehe 14% vastu. Erinevus on märgatav ka ülevaadete ja muudesse žanritesse kuuluvate artiklite juures.

Erinevust võib põhjendada meediumi olemusega. Postimees-*online* rõhub kiirusele, luues päeva jooksul mitmeid ühe teemaga seonduvaid artikleid. Päevalehes seevastu ilmub ühe teema kohta vähem artikleid, kuid nende artiklid on vastavalt ka mahukamad. Samuti on Eesti Päevalehes ühiskonnategelastel suurem võimalus oma sõna läbi arvamussloo levima lasta.

Tabel 10. Žanrite jaotus Eesti Päevalehes ja Postimehes 2008. aastal

	2008		
	EPL	PM	Kokku
Juhtkiri	2 (3%)	3 (2%)	5 (3%)
Uudis	31 (39%)	80 (65%)	111 (55%)
Intervjuu	1 (1%)	4 (3%)	5 (3%)
Arvamuslugu	22 (28%)	17 (14%)	39 (19%)
Lugejakiri	0	3 (2%)	3 (1%)
Olemuslugu	7 (9%)	9 (7%)	16 (8%)
Ülevaade	10 (13%)	5 (4%)	15 (7%)
Muu	7 (9%)	2 (2%)	9 (4%)
Kokku:	80 (100%)	123 (100%)	203

4.3.2. Kajastatavad teemad

2008. aastal oli mõlemas väljaandes kodakondsusteamade peamine kontekst integratsiooniprogramm (144 esinemist), sellele järgnes käsitus institutsioonina (110 esinemist). Peaaegu võrdse osakaaluga olid rahvusliku kuuluvuse näitaja (68) ja Venemaa-Eesti suhted (67). (Tabel 11)

Meediumid kajastatavate teemade võrdluses üksteisest väga ei erinenud. Ainus märkimisväärne erinevus oli rahvusliku kuuluvuse näitaja ning Venemaa ja Eesti teemades, kus Eesti Päevaleht kajastas, erinevalt Postimehest, suhteid idanaabriga rohkem kui rahvusliku kuuluvuse teemat.

Tabel 11. Kajastatavad teemad Eesti Päevalehes ja Postimehes 2008. aastal

	2008		
	EPL	PM	Kokku
Integratsiooniprogramm	53	91	144
Institutsioon	41	69	110

Rahvusliku kuuluvuse näitaja	19	49	68
Venemaa ja Eesti	27	40	67
Isikut tõendavad dokumendid	15	23	38
Muu	12	16	28
Euroopa Liit ja Eesti	8	18	26
Sotsiaalsed teemad Eestis	8	14	22
Sport	4	10	14
Sotsiaalsete garantiide tagaja	6	5	11
Valimised	4	2	6
Kriminaalne sisu	2	3	5
Kokku:	199	340	539

4.3.3. Tegelaste jaotus

Kui vaadelda tabelit 12, siis on näha, et Eesti Päevalehe ja Postimehe artiklites on olnud venekeelse elanikkonna tegelaste jaotus üldjoontes sama. Enim kajastati venekeelset vähemust üldiselt (36 ja 62 korda), millele järgnesid venekeelse elanikkonna ajalooline kodumaa (17 ja 26), mittegrupeerunud isikud (7 ja 27) ja üksikisikud (9 ja 19 esinemist).

Tabel 12. Venekeelse elanikkonna esindatus Eesti Päevalehes ja Postimehes 2008. aastal

	2008		
	EPL	PM	Kokku
Konkreetne indiviid/üksikisik	9 (12%)	19 (13%)	28 (13%)
Konkreetne grupp/institutsioon	5 (7%)	6 (4%)	11 (5%)
Mittegrupeerunud isikud	7 (10%)	27 (20%)	34 (16%)
Vene erakond	0	0	0
Ajalooline kodumaa või selle institutsioon	17 (23%)	26 (19%)	43 (20%)
Venekeelne elanikkond üldiselt	36 (48%)	62 (44%)	98 (46%)
Kokku:	74 (100%)	140 (100%)	214 (100%)

Mõlemad väljaanded on kajastanud enamust peaaegu võrdselt, erinevus ei ületa üheski kategoorias 3 protsendipunkti. Eestikeelse elanikkonna tegelaste kategoorias domineerib ülekaalukalt Eesti riik või valitsusinstitution, mida kasutati tegelasena 145 artiklis (Eesti Päevalehes 43 ja Postimehes 102 korda). Tunduvalt vähem on esindatud teised tegelased.

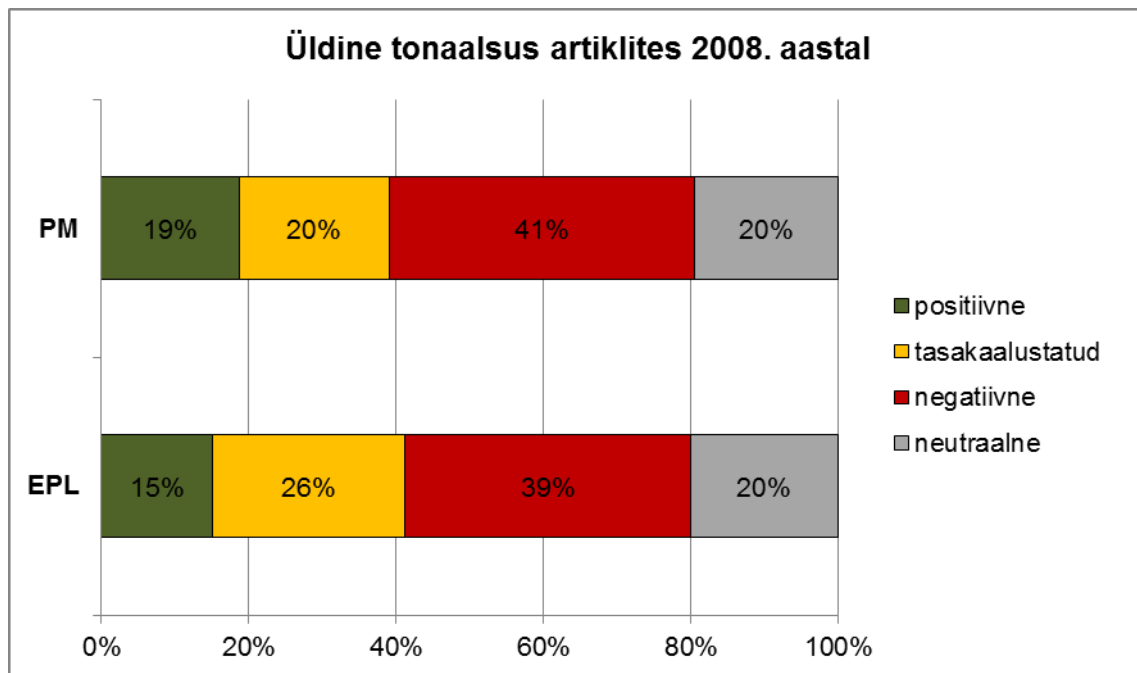
Riigile või valitsusinstitutionile järgnevad pika vahega üksikisikud, kes olid tegelased 24 artiklis (vastavalt 6 ja 18 korda). Ülejäänud kategooriate esindatus osutus marginaalseks. (Tabel 13)

Tabel 13. Eestikeelse elanikkonna esindatus Eesti Päevalehes ja Postimehes 2008. aastal

	2008		
	EPL	PM	Kokku
Konkreetne indiviid/üksikisik	6 (10%)	18 (13%)	24 (12%)
Konkreetne grupp/institutsioon	1 (2%)	2 (2%)	3 (2%)
Mittegrupeerunud isikud	1 (2%)	4 (3%)	5 (3%)
Eesti erakond	2 (4%)	5 (4%)	7 (4%)
Eesti riik või valitsusinstitution	43 (77%)	102 (75%)	145 (75%)
Eestikeelne elanikkond üldiselt	3 (5%)	4 (3%)	7 (4%)
Kokku:	56 (100%)	135 (100%)	191 (100%)

4.3.4. Jaotus hinnangu alusel

Joonis 4 näitab, et enim Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmunud artiklitest olid negatiivse hinnanguga. Kahe väljaande võrdluses suuri erinevusi ei esine – Postimehe ilmus pisut rohkem positiivse sisuga artikleid kui Päevalehes (19% ja 15%), tasakaalustatud sisuga artiklite osakaal oli vastupidine (20% ja 26%).

Joonis 4. Üldine tonaalsus artiklites 2008. aastal

4.3.5. Kõneisikud

Tabel 14 näitab, et suuri üllatusi uuringu tulemustes sisse ei tulnud. Kahe meediumi võrdluses on kategooriate osakaalud ligilähedased. Enim esinesid sõnavõttudega üksikisikud (24). 16 korda esitas argumente Venemaa valitsusinstituutsioon, mis näitab, et kohalik press soovib informatsiooni saada võimalikult lähedalt originaallikale. See omakorda muudab ka artikli usaldusväärsemaks ja vähem kallutatuks.

Tabel 14. Venekeelse elanikkonna esindajad kõneisikutena Eesti Päevalehes ja Postimehes 2008. aastal

	2008		
	EPL	PM	Kokku
Konkreetne indiviid/üksikisik	9 (2)	15 (1)	24 (3)
Konkreetne grupp/instituutsioon	2	4	6
Mittegrupeerunud isikud	0	0	0
Vene erakond	0	0	0
Ajaloolise kodumaa valitsusinstituutsioon	7	9	16
Kokku:	18	27	46

(sulgudes arvamislugude arv konkreetsetes kategoorias)

Tabel 15 näitab, et enim esinesid sõnavõttudega eestikeelse elanikkonna esindajatest on üksikisikud, kelle argumendid ilmusid 73 korral (neist 36 arvamislugudena). Arvamislugude

suur osakaal just eestikeelse elanikkonna esindajatena näitab meediumi suunatust just Eesti meediaruumi tarbijatele.

Levimuselt järgmine oli valitsusinstituutsioon (62 esinemist), mis on oodatud tulemus, sest enim on vähemustega seotud just kohalikud poliitikud. Esindatuselt järgnes valitsusinstituutsioonile üksikisikute kategooria. Ülejäänud kategooriate osakaal oli marginaalne.

Tabel 15. Eestikeelse elanikkonna esindaja kõneisikutena Eesti Päevalehes ja Postimehes 2008. aastal

	2008		
	EPL	PM	Kokku
Konkreetne indiviid/üksikisik	35 (20)	38 (16)	73 (36)
Konkreetne grupp/instituutsioon	2	1	3
Mittegrupeerunud isikud	0	0	0
Eesti erakond	2	1	3
Eesti valitsusinstituutsioon	26	36	62
Kokku:	85	76	141

(sulgudes arvamislugude arv konkreetsetes kategoorias)

4.4. Kahe perioodi võrdlus

4.4.1. Žanrid

Tabel 16 näitab, et kahe perioodi võrdluses ilmus enim artikleid uudistena, keskmiselt 54,5%. Ligi veerand artikleid ilmus arvamislugudena (22%) Teiste žanrite osakaal on juba märgatavalt väiksem.

2008. aastal oli enim langenud arvamislugude osakaal (-6 protsendipunkti). Samuti näitasid langustrendi intervjuude (-2 protsendipunkti) ja lugejakirjade osakaal (-2 protsendipunkti). Suurima tõusu tegi läbi olemislugude osakaal (+4 protsendipunkti). Sellele järgnesid väikese vahega ülevaated (+3 protsendipunkti). (Tabel 16)

Tabel 16. Žanrite jaotus kahe perioodi lõikes

	2002	2008	Muutus	Keskmine
Juhtkiri	3%	3%	0 pp	3,0%
Uudis	54%	55%	+1 pp	54,5%
Intervjuu	5%	3%	-2 pp	4,0%

Arvamuslugu	25%	19%	-6 pp	22,0%
Lugejakiri	3%	1%	-2 pp	2,0%
Olemuslugu	4%	8%	+4 pp	6,0%
Ülevaade	4%	7%	+3 pp	5,5%
Muu	2%	4%	+2 pp	3,0%

($n_{2002}=161$; $n_{2008}=203$; pp – protsendipunkt)

4.4.2. Teemad

Kahe perioodi peale oli populaarseim teema integratsiooniprogramm (Tabel 17), mida kajastas 2002. aastal 63% artiklitest ja 2008. aastal 71% artiklitest. Sellele järgnes käsitus institutsioonina (vastavalt 58% ja 54%). Pea võrdsed olid kodakondsus kui rahvusliku kuuluvuse näitaja (2002 – 30%, 2008 – 34%) ning Venemaa ja Eesti suhted (2002 – 28%, 2008 – 33%). Nendest ligi poole vähem käsitleti Euroopa Liitu (2002 – 19%, 2008 – 13%) ja isikut tõendavaid dokumente (2002 – 12%, 2008 – 19%).

2008. aastal on 2002. aastaga võrreldes enim langenud artiklite osakaal, kus käsitletakse valimisi (-8 protsendipunkti), mis on ka mõistetav, kuna 2008. aastal ei toimunud Eestis valimisi. Samuti on langenud kriminaalse sisuga artiklite suhtarv (-8 protsendipunkti). 6 protsendipunkti on langenud Euroopa Liiduga seotud artiklite osa.

Suurimat tõusu on näidanud integratsiooniprogrammi ja muid valdkondi puudutavate artiklite osakaal (mõlemad +8 protsendipunkti). Märkatava tõusu on teinud ka isikut tõendavate dokumentidega seotud artiklid (+7 protsendipunkti) ning Venemaad ja Eestit puudutavad artiklid (+5 protsendipunkti).

Tabel 17. Teemade käsitus kahe perioodi lõikes

	2002	2008	Muutus	Keskmine
Integratsiooniprogramm	63%	71%	+8 pp	67,0%
Institutsioon	58%	54%	-4 pp	56,0%
Rahvusliku kuuluvuse näitaja	30%	34%	+4 pp	32,0%
Venemaa ja Eesti	28%	33%	+5 pp	30,5%
Euroopa Liit ja Eesti	19%	13%	-6 pp	16,0%
Isikut tõendavad dokumendid	12%	19%	+7 pp	15,5%
Sotsiaalsed teemad Eestis	14%	11%	-3 pp	12,5%
Muu	6%	14%	+8 pp	10,0%
Sotsiaalsete garantiide tagaja	10%	5%	-5 pp	7,5%

Valimised	11%	3%	-8 pp	7,0%
Kriminaalne sisu	11%	3%	-8 pp	7,0%
Sport	3%	7%	+4 pp	5,0%

($n_{2002}=426$; $n_{2008}=539$; pp – protsendipunkt)

4.4.3. Tegelased

Artiklites esines tegelastena venekeelse elanikkonna poole pealt enim antud elanikkond üldiselt. Kui 2002. aastal edestas üldist kategooriat (25%) indiviidi kategooria (28%), siis 2008. aastal oli selgelt suurema kajastuse saanud venekeelne elanikkond üldiselt (vastavalt 46% ja 13%). (Tabel 18)

Ära tasub mainida ka venekeelse elanikkonna erakonna kategooria, milles 2008. aastal artikleid ei ilmunud. Põhjuseks tõsiasi, et 2002. aastal venekeelse elanikkonna seas populaarne olnud Eestimaa Ühendatud Rahvapartei oli kaotanud 2008. aastaks oma toetajaskonna ning muutunud poliitilisel maastikul vähetähtsaks. Samuti polnud 2008. aasta Eestis valimisaasta.

Tabel 18. Venekeelse elanikkonna esinemine artiklites tegelastena kahe perioodi lõikes

	2002	2008	Muutus
Konkreetne individ/üksikisik	28%	13%	-15 pp
Konkreetne grupp/institutsioon	4%	5%	+1 pp
Mittegrupeerunud isikud	20%	16%	-4 pp
Vene erakond	5%	0%	-5 pp
Ajalooline kodumaa või selle institutsioon	18%	20%	+2 pp
Venekeelne elanikkond üldiselt	25%	46%	+21 pp
Kokku:	100%	100%	

($n_{2002}=126$; $n_{2008}=214$; pp – protsendipunkt)

Eestikeelse elanikkonna puhul esines tegelasena selgelt enim Eesti riigi või valitsusinstitutsiooni kategooria, mis oli populaarseim mõlemal valitud perioodil, kuid siiski suutis kasvada 2008. aastaks 19 protsendipunkti võrra. Esinemisarvu poolest teisel kohal olev indiviidi kategooria langes 2008. aastal 2002. aastaga võrreldes 14 protsendipunkti võrra. Teistes kategooriates olid muutused märgatavalt väiksemad. (Tabel 19)

Tabel 19. Enamuse esinemine artiklites tegelastena kahe perioodi lõikes

	2002	2008	Muutus
Konkreetne individ/üksikisik	26%	12%	-14 pp
Konkreetne grupp/institutsioon	2%	2%	-

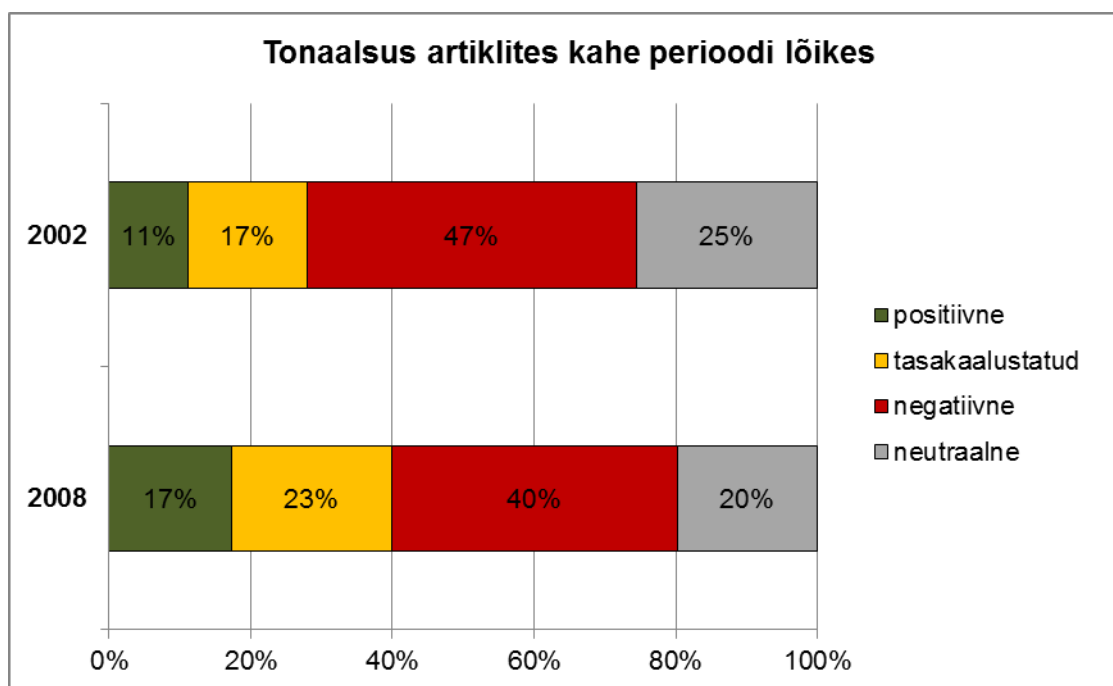
Mittegrupeerunud isikud	1%	3%	+2 pp
Eesti erakond	14%	4%	-10 pp
Eesti riik või valitsusinstituutsioon	56%	75%	+19 pp
Eestikeelne elanikkond üldiselt	1%	4%	+3 pp
Kokku:	100%	100%	

($n_{2002}=175$; $n_{2008}=191$; pp – protsendipunkt)

4.4.4. Hinnang

Võrreldes tonaalsust analüüsitud meediumites 2002. ja 2008. aastal, siis on näha, et 2008. aastaks on kasvanud positiivsete ja tasakaalustatud artiklite osakaal. Vähenenud on jällegi negatiivse ja neutraalse sisuga artiklite osa. (Joonis 5)

Kindlat põhjust on siin raske välja tuua. Ühelt poolt võib see näidata, et suuremad probleemid ühiskonnas on seljatatud. Teisalt võib see jällegi näidata sallivuse suurenemist Eesti ühiskonnas.

Joonis 5. Tonaalsus artiklites kahe perioodi lõikes

Töös testiti Pearsoni hii-ruut testi abil artiklite teemade ja tonaalsuse vahelist seost, milleks kasutati programmi SPSS. Hii-ruut testi puhul saab seose olemasolu järeldada juhul, kui $p \leq 0,05$. Tulemus $p \leq 0,001$ näitab seose tugevat olemasolu.

Testist selgus, et artikli toon oli statistiliselt oluliselt seotud Eesti ja Venemaa suhete ($p \leq 0,001$), rahvusrühmadesse kuuluvuse ($p \leq 0,001$), sporditeematika ($p \leq 0,001$) ja kriminaalse sisuga uudiste ($p \leq 0,001$) kategooriaga. (Lisa 3)

See tähendab, et nende teemade hulka kuuluva sisuga artiklid on reeglina negatiivse (Eesti ja Venemaa suhted, rahvusrühmadesse kuuluvus, kriminaalne sisu) või positiivse tooniga (sport).

4.4.5. Kõneisikud

Argumente esitasid venekeelse elanikkonna poole pealt enim inividid, kes mõlemal perioodil moodustasid ligilähedase osa (2002 – 53%, 2008 – 52%). Indiviididele järgneb ajaloolise kodumaa institutsiooni kategooria, mis tegi kahe perioodi võrdluses 16 protsendipunkti suuruse tõusu. Märkimisväärse languse on teinud kategooriana venekeelse elanikkonna erakond, mille põhjus on erakondade kadumine ja valimiste mittetoimumine 2008. aastal. (Tabel 20)

Tabel 20. Venekeelne elanikkond argumentide esitajana artiklites kahe perioodi lõikes

	2002	2008	Muutus
Konkreetne indiid/üksikisik	17 (53%)	24 (52%)	-1 pp
Konkreetne grupp/institutsioon	3 (9%)	6 (13%)	+4 pp
Mittegrupeerunud isikute esindaja	1 (3%)	0	-3 pp
Eestikeelse elanikkonna erakond	5 (16%)	0	-16 pp
Ajaloolise kodumaa valitsusinstitutsioon	6 (19%)	16 (35%)	+16 pp
Kokku:	32 (100%)	46 (100%)	

(pp – protsendipunkt)

Eestikeelse elanikkonna esindajana oli mõlemal perioodil esikohal indiidide kategooria, mis esines omas valdkonnas üle poolte valimis olnud artiklitest (2002 – 51% ja 2008 – 52%). Levinud oli ka argumentide esitamine valitsusinstitutsiooni poolt, mis tegi kahe perioodi võrdluses 6 protsendipunkti suuruse tõusu (2002 – 38%, 2008 – 44%). (Tabel 21)

Tabel 21. Eestikeelne elanikkond argumentide esitajana artiklites kahe perioodi lõikes

	2002	2008	Muutus
Konkreetne indiid/üksikisik	55 (51%)	73 (52%)	+1 pp
Konkreetne grupp/institutsioon	3 (3%)	3 (2%)	-1 pp
Mittegrupeerunud isikute esindaja	0	0	-

Eestikeelse elanikkonna erakond	8 (8%)	3 (2%)	-6 pp
Eesti valitsusinstituutsioon	41 (38%)	62 (44%)	+6 pp
Kokku:	107 (100%)	141 (100%)	

(pp – protsendipunkt)

5. Kvalitatiivne analüüs

Kvalitatiivses analüüsis oli valimis 22 artiklit, mis olid proportsionaalses jaotuses vastavalt väljaandes antud aastal ilmunud arvamused ja artiklite koguarvule. 2002. aastast oli valimis üheksa artiklit (kolm Eesti Päevalehest ja kuus Postimehest) ning 2008. aastast 13 artiklit (kaheksa Eesti Päevalehest ja viis Postimehest).

Tabel 22. Kvalitatiivse sisuanalüüsi valim

Kuupäev	Meedium	Pealkiri	Autor
4.02.2002	EPL	Kodakondsusseaduse muudatused vähendaksid pingeid rahvuste vahel	Viktor Andrejev
16.12.2002	EPL	Tiblafoobia ja euro-optimism	Mihhail Stalnuhhin
16.12.2002	EPL	Venestus tulekul	Kaarel Tarand
20.02.2002	PM	Välispoliitikas napib üksmeelt	Marko Mikhelson
30.03.2002	PM	Migratsioonituul puhub vaid idast	Mart Helme
31.07.2002	PM	Kas "viienda kolonni" lõpp?	George Shabad
1.08.2002	PM	Halb nullvariant	Rein Taagepera
12.12.2002	PM	Mitte-muulaste rõõmud ja mured	Kaur Kender
18.12.2002	PM	Kodakondsusseaduse "leevendusega" puupaljaks	Aarne Ruben
24.03.2008	EPL	Ksenofoobia kui rahvuslik ohuks	Tanel Mazur
30.04.2008	EPL	Aljoša vari saatkonna seinal	Urmas Saard
6.06.2008	EPL	Iseseisvus vaid venelaste kiusamiseks?	Heiki Suurkask
2.07.2008	EPL	Vene-Eesti suhete parandamise õhuline kergus	Heiki Suurkask
25.08.2008	EPL	Eestivenelased - võitlus hingede pärast	Andres Kollist
3.09.2008	EPL	Topeltkodakondsus - kas riigireetmine või inimõigus?	Martti Martinson
31.10.2008	EPL	Usaldus on Eestis kadunud	Andrei Hvostov
10.11.2008	EPL	Mittekodanikud ja inimesed	David Vseviov
2.02.2008	PM	Kodakondsus - milleks seda ajaloos vaja on olnud	Tiit Kärner
10.10.2008	PM	Eesti iseseisvuse legaalne lõpp	Indrek Schwede
27.10.2008	PM	Aeglane samm	Ahto Lobjakas
5.11.2008	PM	Praktilisus või väärtused	Aleksei Ivanov
26.11.2008	PM	Eesti kodanikud iseseisvuse teel	Tunne Kelam

Kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemused on jagatud järgmistesse kategooriatesse:

- integratsiooniprogramm ja seadusandlus
- keel
- kultuur ja ühiskond
- pinged eestikeelse ja venekeelse elanikkonna vahel
- hirm venekeelse elanikkonna/Venemaa ees; julgeolek
- poliitika ja populism

Kategooriad koostati pärast analüüsitavate artiklite põhjalikku läbilugemist, sõltuvalt nende sisu variatiivsusest. Peamiselt jagunesid teemad ja diskursused eeltoodud kategooriatesse, mille tõttu need ka kodeerimise aluseks said võetud.

Teemade juurde on toodud ka näited artiklitest, mille juures on pikemate tsitaatide juures vajadusel laused, mis näitavad konteksti kuulumist, allajoonitud.

5.1. Integratsiooniprogramm ja seadusandlus

Artikleid analüüsid selgus, et eestikeelne ja venekeelne elanikkond suhtusid integratsiooniprogrammi erinevalt. Venekeelse elanikkonna esindajad leidsid, et siinne integratsiooniprogramm ja kodakondsuspoliitika ei arvesta reaalseid olusid ühiskonnas ning mõjub diskrimineerivalt.

Viktor Andrejev leidis enda artiklis „Kodakondsusseaduse muudatused vähendaksid pingeid rahvuste vahel“, et valitsuse kodakondsuspoliitika on toonud kaasa tagajärgi kõigile Eesti elanikele. Samas puudusid artiklis konkreetset näited, mis seda väljaütlemist põhjendaksid.

„Elu on näidanud, et Mart Nuti propageeritav Eestimaa venelaste ja venekeelsete elanike suhtes rakendatav kodakondsuspoliitika on endaga kaasa toonud tõsiseid tagajärgi kõigile Eesti elanikele.“ (Andrejev 2002)

Martti Martinson keskendus jällegi topeltkodakondsuse teemale. Tema ettepanek oli lubada inimesel kahe või enama kodakondsuse omamist, kuna see võimaldaks kasvatada Eesti kodanike arvu ning aitaks integratsiooniprotsessile kaasa.

„Sõltuvalt riigis valitsevast olukorrast võib suur mitme kodakondsusega isikute hulk takistada ka isikute täielikku integreerumist. Teisalt võib riik aga soosida mitme kodakondsuse omamist, sest asukohariigi kodakondsuse omandamine, kuigi isikul on varasemast ajast ka teise riigi kodakondsus, võib aidata asukohariigis hoopis paremini integreeruda.“ (Martinson 2008)

Eestikeelne elanikkond näeb aga selles vabandust ja põhjuste otsimist, miks ei taodelda kodakondsust. Ühtlasi näitab järgmine Aarne Rubeni näide ka seda, et kodakondsusel on eestlase jaoks suur emotsionaalne tähtsus – „tagab õnne“.

„Rahvastikuminister Eldar Efendijev loetleb, et kõigest (!) 67 protsenti selle elukeskkonna kodakondsuseta isikutest sooviksid Eesti kodakondsust. Pöörakem sellele erakordselt väikesele numbrile tähelepanu: 33 protsenti neist isegi ei soovi, et neid vägisi õnnelikeks tehakse!“ (Ruben 2002)

Kaarel Tarand kritiseeris enda Postimehes ilmunud arvamuseartiklis „Venestus tulekul“ valitsuse üksmeele puudumist kodakondsusteamade küsimuses, kuna taaskord oli ühiskonnas üleval teema kodakondsuse andmise lihtsustamisest. Tarand võrdles antud juhul OSCE soovitude kuuldavõtmist võõraste isandate teenimisega.

„Eesti pole loomulikult ainus maa, kus võõrvõimuga kaasajooksjaid küllaga. Eesti puhul on aga hämmastav see, et võõraste isandate innukat teenimist jätkatakse ka siis, kui vabadus käes. Iseloomulik näide sellest on kord kindlalt kokku lepitud keele- ja kodakondsuspoliitika alalõpmatu vaidlustamine ja muutmise katsed.“ (Tarand 2002)

Väga palju on süüdistatud riiki huvi puudumises venekeelse elanikkonna ühiskonda integreerimiseks. Selliste avaldusega on esile tulnud reeglina venekeelse elanikkonna esindajad. On näha, et vastuseis, vähemalt meedias, esineb venekeelse elanikkonna ja riigi vahel, mitte rahvuste tasandil.

„Natuke imelik on ka ajastus, mil meie riigi roolijad hakkasid mõtlema elanikkonna passi värvusele. Kuni halli passi omanikud istusid rahulikult, õiguseta hääletada riigikogu valimistel ja väljuda viisata riigist, polnud nendega kellelgi asja. Niipea kui hakati massiliselt Venemaa passe võtma ja saadi võimalus viisata rännata Beringi merest Gibraltarini, tuli nende inimeste olemasolu valitsusele äkki meelde.“ (Ivanov 2008)

5.2. Keel

Venekeelse elanikkonna probleemid riigikeelega on alati ühiskonnas kõneainet pakkunud. Venekeelse elanikkonna esindajad leiavad, et Eestis olevad riigikeele nõuded on liiga karmid ning osati diskrimineerivad ning valitsus ei soovi käituda vastavalt reaalsele olukorrale

ühiskonnas. Antud teemat on värvikate näidetega kritiseerinud Viktor Andrejev enda artiklis „Kodakondsusseaduse muudatused vähendaksid pingeid rahvuste vahel:

„Ainult eesti keeles kirjutatud hoiatussilt „Ettevaatust, järsak!” võib näiteks kusagil Narva kandis põhjustada õnnetuse või koguni inimeste surma. Kas kirjutise autor on tõepoolest valmis ohverdama inimesid selle nimel, et säiliks senine eesti keele kasutamise kord?“ (Andrejev 2002)

Eestikeelse elanikkonna esindajad avaldasid arvamused nördimust vastasrühma kehta eesti keele oskuse üle. Aarne Ruben on kritiseerinud pikaajaliselt Eestis elanud venekeelset elanikkonda, kes pole keelt selgeks õppinud, tuues näite, et iga päev ühe sõna õppides, oleks see vähemalt algtasandil juba omandatud:

„Eesti keele elementaarsemas sõnaraamatus on mõni tuhat sõna ja keerukamat vormi. Kui kodakondsuse taotleja stardib 1. jaanuaril 1992 ja õpib iga päev ära ühe sõna, siis 1. jaanuariks 2002 peaks tal olema see baassõnastik kaugelt ületatud.“ (Ruben 2002)

Heiki Suurkask artiklis „Iseseisvus vaid venelaste kiusamiseks?“ kritiseerib samuti venekeelse elanikkonna vähest riigikeele oskust, kuid samal ajal kiidab ja hurjutab ka eestikeelset elanikkonda vene keele oskamise ning liigse viisakuse tõttu:

„Kui Tallinna tänavail kohtuvad eestlane ja venelane... Loomulikult suhtlevad kaks eri keelt kõnelevat inimest keeles, millest mõlemad aru saavad. Loogika ütleks, et Eestis on see eesti, Venemaal aga vene keel. Kuid vaid eestlane kipub olema keelteoskaja ja on liigsest viisakusest valmis oma keelt ohvriks tooma.“ (Suurkask 2008)

Urmas Saard kurdab „Aljoša vari saatkonna seinal“ venekeelse elanikkonna tänamatuse üle. Tema sõnul on Eesti riik lahkelt lubanud neil enda territooriumil elada, nemad aga näevad vastutasuks nõutavas riigikeele oskuses ahistamist:

„Põhiseadusega kodanikele tagatud õigus riigikeelele tähendab vastsele kodakondsele või elamisloaga Eesti territooriumil viibivale muulasele tema keelelist ahistamist. Narvas terroristidele püstitatud hiiglasliku monumendi kõrvaldamine näib veel praegugi hulga asunduskolonistidele, kellest paljud on praeguseks eesti kodakondsuse saanud, vastuvõtmatuna. Veel sellel sajandil võis sama linna majanurkadel lugeda kohalike esiterroristide nimedega tänavasilte.“ (Saard 2008)

5.3. Kultuur ja ühiskond

Kultuuri ja ühiskonda puudutavate teemade juures võtsid peamiselt sõna eestikeelse elanikkonna esindajad, kes toetasid toimivat programmi ning leidsid probleemse oleva venekeelse elanikkonna suhtumise Eesti riiki ja ühiskonda. Leiti, et kodakondsust väärivad üksnes need, kes tõeliselt armastavad seda riiki ja maad.

„See (1940. aasta sündmused) on ju meie ajaloo sõlmpunkt, millest praegune kodakondsuseksam mööda läheb. Need, kes siin elavad, peavad õppima seda riiki austama ja armastama.“ (Taagepera 2002)

Sellised sõnavõttud näitavad, et eestlane hoolib ja kaitseb Eestimaad. Samuti võib välja lugeda ka seda, et igaüks ei vääri Eesti kodakondsust, mis omakorda näitab kodakondsuseta isikute pidamist endast kehvemaks.

Samas ei ole inimene kodaniks saades veel täielikult aktsepteeritud. Leitakse, et kodakondsuseksami sooritamine ei näita veel ustavust Eesti riigile:

„Need mõned näited ajaloost peaksid osutama, et kodaniku ja mittekodaniku, meie ja nende eristamisel on reaalne põhjus ja selle ignoreerimine võib kalliks maksma minna. Neid näiteid võiks samahästi tuua ka Eesti tänapäevast. Meil on kodanikke – õigem oleks öelda «kodakondsusega isikuid» –, kes on kodanikud vormilt, «linnukese» järgi, kuid mitte sisult.“ (Kärner 2008)

Viktor Andrejev leidis jällegi, et integratsiooniprotsessi peaks hoopis alustama kodakondsuse andmisest, mis omakorda aitaks kaasa murede lahenemisele ühiskonnas:

„Vastupidi Mart Nuti väitele on keele-, välismaalaste ja kodakondsuse seaduste muudatuste vastuvõtmine oluliseks sammuks Eesti ühiskonna edasisel demokratiseerimisel ja stabiliseerimisel.“ (Andrejev 2002)

5.4. Pinged eestikeelse ja venekeelse elanikkonna vahel

Nõukogude perioodi tõttu on esinenud siinses ühiskonnas pingeid eesti- ja venekeelse elanikkonna vahel.

Kuigi peamiselt ilmnas artiklites vastasseis venekeelse elanikkonna ning riigi (valitsuse) vahel, siis kajastati ka probleeme etnilisel tasandil:

„Tiblafoobia on Eestis popp. Miks Eesti muulased suhtuvad Euroopa Liitu astumisse optimistlikumalt kui eestlased? Liiga lihtne oleks asja seletada vaid nii, et neil, kes võõrsil vähem käinud, on ettekujutus muinasjutulisem. Pigem on põhjus selles, et muulasest ei pea lugu ei Eesti riik ega ühiskond.“ (Stalnuhhin 2002)

Neid pingeid põhjendab Tiit Kärner artiklis „Kodakondsus – miks on ajaloos seda vaja olnud“ kui ajaloost tingitud:

„Üldiselt immigrandid sellega arvestavad ning sel pinnal konflikte ei teki. Eesti olukord on aga eriline just seetõttu, et ajaloost tingituna olid siin pikka aega põliselaniku ja sisserändaja rollid ära vahetatud, elukorraldust seati sisserändajate järgi (seda nimetati internatsionalismiks) ning sellest tavast ei taheta loobuda. Sellises olukorras viib valikuta kodakondsuse andmine kodanike ja sisserändajate vahelise konflikti rahvuslikule pinnale, sest siis eri poolte eristamiseks muu alus puudub.“ (Kärner 2002)

5.5. Hirm venekeelse elanikkonna/Venemaa ees; julgeolek

Mitmetes aramuslugudes pöörati tähelepanu venekeelse elanikkonna mõjuvõimule Eesti ühiskonnas. Siin aga puudus eestikeelse elanikkonna esindajate hulgas ühtne arusaam – leiti, et kodakondsuse andmine aitab neid paremini integreerida siinsesse ühiskonda ning parandada suhteid; samas leiti ka, et see on suur oht riigi julgeolekule, kuna valimisõigus riiklikul tasandil võib oluliselt mõjutada poliitiliselt tehtavaid otsuseid.

Sisepoliitilisele tasandile on erilist tähelepanu pööranud Indrek Schwede aramusloos „Eesti iseseisvuse legaalne lõpp“:

„Millegipärast ei arutleta selle üle, et kõiki hallipassiomanikke kiirkorras Eesti kodanikeks tehes satub meie julgeolek veelgi suuremasse ohtu. Venekeelsete (kellest

enamik ka umbkeelsed) lisandumine meie rahva sekka muudab totaalselt meie poliitilist maastikku.“ (Schwede 2008)

Sama autor leiab ka, et Eestis tuleks siis arvestada Venemaa agressiooni ohuga:

„Venemaale on ükspuha, kumma põhjendusega oma väiksele naabrile kallale tungida: kas sellepärast, et kiusatakse tema kodanikke, või sellepärast, et kiusatakse asukohamaa passi omavaid venekeelseid inimesi. Kindlasti muudab Venemaa imperialistlikud eesmärgid kergemaks see, kui väikesed naabrid jagavad mõtlematult oma riigi passe endistele N Liidu alamatele ja nende järglastele. Ega need inimesed hakka ju teistmoodi mõtlema. Suure riigi meedia peseb nende ajusid ikka edasi.“ (Schwede 2008)

Kuus aastat varem diskuteeris Georg Shabad artiklis „Kas „viienda kolonni“ lõpp?“ Eesti liitumise üle NATO ja Euroopa Liiduga. Shabad leidis, et pärast neid sündmusi polevat Venemaal enam mõtet puudutada siinse venekeelse elanikkonna õiguste rikkumise teemat, kuna sellel poleks mõtet:

„See aga võib asetada asjad loomulikule kohale. Läti ja Eesti vene ühiskonnategelased jäävad ilma illusioonist, nagu toetaksid neid Kreml ja Smolenski väljak.“ (Shabad 2002)

Paljudes artiklites, kus räägitakse venekeelsest elanikkonnast ja nende kodanikuks saamisega kaasnevast ohust, mida nad Eestile põhjustaksid:

„Mis juhtunuks, kui üleminekuaastail oleks tõesti läbi surutud kodakondsuse nullvariant? Ehk kui meil oleks üleöö tekkinud pool miljonit eesti keele ning kultuuriga minimaalset seotud või iseseisvusele lausa vaenulikku «uuskodanikku»? Veel augustis 1991 olid nullvariandi pooldajad poliitilistes ringkondades ülekaalus.“ (Kelam 2008)

„Eesti kodakondsuseta isikud on meie iseseisvumisjärgne võlg lääne ees. See on osa vaikivast kokkuleppest, millega Eesti nõustus vabaduse nimel leppima nende mitte-eestlastega, kes vabatahtlikult ei lahku. Nüüd on võlast saanud Eesti suurim julgeolekurisk. Vihjed, et valitsus vaeb vargsi Eesti kodakondsete ringi kiiret laiendamist, osutavad: on järeldatud, et jõulise välistoetuse tõenäosuse tõstmiseks on endal vaja miinimumi viia sisemised nõrkused.“ (Lobjakas 2008)

Sellised väljaütlemised näitavad teema emotsionaalsust. Samuti näitab see ka seda, et autor eeldab lugejalt tema mõtte mõistmist, ilma et peaks andma pikema selgituse. Arvestades, et antud meediumi tarbijaiks eestikeelsed elanikud, siis võib öelda, et teemal on etniline taust.

5.6. Poliitika, populism

Kohalikel valimistel on õigus hääletada ka kodakondsuseta isikutel. 2002. aastal toimunud kohalikel valimistel suunas Keskerakond oma kampaania osaliselt ka nende isikute hääle saamiseks. See tõi kaasa aga negatiivse tagasiside ühiskonnast, kus süüdistati Keskerakonda venemeelsuses ja Eesti huvide eest mitteseismises.

„Hääle nimel uued kulud. On selge, et eestlastest häälest jääb mõnele erakonnale täisvõimu hankimisel väheks ja ainus lisahääle allikas on praegused kodakondsuseta isikud. See eesmärk oli varjamatult nähtaval Keskerakonna valimiskampaanias Lasnamäel.“ (Tarand 2002)

Ühtlasi märkis Tarand sellega seoses ka konfliktisust integratsiooniprogrammiga:

„Vene keele positsioonide tugevdamine Eestis ja sellega seotud kodakondsusnõuete leevendamine on ühtviisi kahjulik kõigile Eestis. Sealhulgas eestivenelastele, sest muudab tagantjärele mõttetuks lõimimisele aastate jooksul juba tehtud kulutused ning lisaks toob aina uusi juurde. Aga seda ju ei soovi ükski erakond Eestis?“ (Tarand 2002)

Lõigu lõppu on Tarand toonud retoorilise küsimuse, millega ta üritab teemale veel korra tähelepanu pöörata ning panna lugejat teema üle mõtisklema.

6. Järeldused ja diskussioon

Mis on peamised teemad, millega seoses kodakondsuseta isikuid ja kodakondsust käsitletakse?

Enim on levinud teemad, mis kajastavad integratsiooniprogrammi ja sellega seonduvat. Mõlemal perioodil oli see esikohal ning just seetõttu, et Eesti ühiskonnas pole kodakondsuseta isikute arv teinud sellist langust nagu oodatud. Samuti tõstatub kodakondsusteema seoses Venemaaga, kes teeb Eesti riigile aeg-ajalt siinse venekeelse elanikkonna ja kodakondsuseta isikutega seonduvaid pöördumisi.

Samuti on kõneainet pakkunud kodakondsuseksam integratsiooniprogrammi kontekstis. Läbi aastate on selles toimunud rohkelt muudatusi ning 2008. aastaks oli kriitika vähemuste poolt vaibumas. Kajastust leidsid ka aprillirahutused, mida teatud määral võrreldi Gruusia-Vene sõjaga.

Rohkelt kajastati ka kodakondsust institutsioonina, mis oli teema pooltes ilmunud artiklites. Seda võib põhjendada suure sidususega teiste teemade kontekstis.

Arvamusartiklites leidis enim kajastust integratsiooniprogrammi puudutavad teemad, kuna selle suhtes levib venekeelse elanikkonna seas enim kriitikat. Venekeelse elanikkonna esindajad pidasid seda diskrimineerivaks ning nõudsid kodakondsuse taotlemiseks vajalike nõuete leevendamist.

Samuti võis kvalitatiivsest analüüsist välja lugeda, et peamised probleemid on põhjustatud ajaloost ning jäänud kogu iseseisvusperioodi jooksul samaks. Nendeks on venekeelse elanikkonna vähene keeleoskus ning rahulolematuse integratsiooniprogrammiga valitsuse töö kontekstis.

Mis on muutunud kodakondsusteemade kajastamises kahe perioodi võrdluses?

Kahe perioodi võrdluses on langenud arvamuslugude arv ja osakaal, mis näitab, et ei toimu enam nii suurt diskussiooni kui varem. Samuti on langenud Euroopa Liitu puudutavate artiklite osakaal (-6 protsendipunkti). (Tabel 17)

Tõusid olemuslugude ja ülevaadete osakaal, mida võib põhjendada meediumi muutumise ja auditooriumi suurenemisega. Olemuslood pakuvad kaasahaaravat lugemist, kui ülevaated aitavad selgitada seadusi ja aruandeid ka vähemharitud kui ka teemast mitte otseselt huvitatud lugejaskonnale.

2008. aastal kajastati venekeelset elanikkonda rohkem üldise grupina, mis võib olla seotud kodakondsuseta isikute arvu vähenemisega. 2002. aastal aegusid esimesed Eesti passid, mis tõi kaasa endaga hulgaliselt juhtumeid, kus kodakondsus oli saadud ebaseaduslikult või läbi ametnike eksimuse. Sellega kaasnes ka hulgaliselt meediakajastust just indiviidide kategoorias.

Missugune on üldine tonaalsus (positiivne, neutraalne või negatiivne)?

Enim ilmunud artikleid olid pigem negatiivse sisuga. Levinud olid ka tasakaalustatud või neutraalse sisuga artiklid. Kodakondsuse ja sellega seonduva venekeelse elanikkonna teemad Eestis on tundlikud ja emotsioonidele toetuvad.

Palju kardetakse venekeelse elanikkonna arvelt Eesti kodanike arvu tõusuga kaasnevat siinses ühiskonnas. Ühtlasi puudub üksmeel, mida teha kodakondsuseta isikutega Eestis. Nullkodakondsust ei soovita anda, kuna see ei paneks värskeid kodanikke Eesti riiki austama; negatiivselt suhtutakse ka sellesse, et kodakondsuseta isikud võtavad endale Venemaa kodakondsuse, kuna siis saaks Venemaa rõhuda oma kodanike kaitsmisele Eesti riigis. Tundub, et avalikkuse jaoks on sobivaim variant praeguse kodakondsuspoliitika jätkamine, kuna sellega on kodakondsuseta isikutele tagatud kõik põhiõigused, üksnes ei tohi nad kaasa lüüa riikliku taseme poliitikas.

Sellised emotsioonidele tulenevad teemad on negatiivsed või tasakaalustatult arutlevad. Enim meedias, läbi arvamyslugude, diskussiooni pakkuvad kodakondsusteemad kalduvad negatiivsusele ning see näitab ka üldist seisukohta ühiskonnas.

Neutraalsed artiklid on peamiselt uudised, mis kajastavad kodakondsusteemasid üldisemalt. Positiivse tooniga artikleid on vähe ning need puudutavad peamiselt sporti või Eesti kodanike arvu kasvu läbi integratsiooni.

Kes on peamised kõneisikud, grupid?

Peamiselt esinesid kõneisikutena venekeelse elanikkonna poole pealt indiviidid, kes olid mõlemal perioodil üle poolte argumentide autorid. Suure tõusu tegid Venemaa valitsusinstitutionid, kes hakkasid Eesti meediaga rohkem suhtlema. Pole kahjuks teada, kas on tegemist otsusega Venemaa poolt või ajakirjanike allikakasutuse muutumisega. Võimalik, et Venemaa teadlikult üritab Eestis meediaga rohkem kontakti saada, et näida mõjusam ning kasutada võimalust oma suhtumise näitamiseks Eesti ühiskonnas toimuvaga seotud teemades.

Eestikeelse elanikkonna poole pealt võtsid enim sõna samuti inividid, peamiselt tänu suurele arvamusalugude osakaalule. Peamised arvamusalugude autorid olid ühiskonnategelased, kes teemaga kursis ning kes omasid konkreetset vaatenurka.

Nagu ka venekeelse elanikkonna puhul, anti 2008. aastal rohkem sõna Eesti valitsusinstitutionide esindajatele. Kui rohkem kajastati Eesti ja Venemaa suhteid, siis rohkem sai siinses meedias sõna ka siinne välisministeerium koos ministriga.

Missugused hoiakud esinevad kodakondsusteamade juures meedias?

Kuna kodakondsusteamad on Eesti ühiskonnas tihedalt seotud venekeelse elanikkonnaga, siis kvalitatiivsest analüüsist võis näha, et kodakondsusteamad omavad eestikeelse elanikkonna hulgas erilist tähtsust.

Leiti, et kodakondsuseta isikute kiire sulandumine siinsesse ühiskonda ei ole hea, kuna see võib ohustada riigi julgeolekut. Sageli mõeldi sellega seda, et venekeelse elanikkonna võimu kasv riigitasandi poliitikas võib ohustada ühiskonna tasakaalu. Kardeti ka, et Venemaa mõjuvõim võib sedasi siin kasvada. Oli ka juhtumeid, kus ei mainitudki, mida täpselt julgeolekuküsimuse all mõeldi. Seega võib kõigest sellest, võttes arvesse ajaloo konteksti, teha karmi järelduse – venelane on eestlase jaoks halb ning ohustab Eesti riiki.

Ühtlasi ei olnud näha temaatika muutumist kahe aasta võrdluses – teemad ning rõhutavad argumendid olid jäänud samaks. Ühtlasi oli artiklites ka näha, et kodakondsuse saamine ei taga siin venekeelse elaniku jaoks ühiskonna täieõigusliku ja samaväärse liikmena aktsepteerimist eestikeelse elanikkonna poolt. Seega ei saa integratsiooniprogrammi lugeda lõppenuks ka siis, kui Eestis ei leidu enam ühtegi kodakondsuseta isikut, vaid tuleb järjest täiendada ning viia vastavusse ühiskonnas toimuvate muudatustega. Praegune lõimumiskava sai algus 2008. aastal ning kestab kuni 2013. aasta lõpuni.

7. Kokkuvõte

Käesolev bakalaureusetöö uuris kodakondsusteemade käsitlemist Eesti Päevalehes ja Postimehes 2002. ja 2008. aastal. Selleks kasutatud ajalehtede *online*-versioonide artikleid, mis vastasid otsingusõnale „kodakondsus“ ning puudutasid otseselt Eestit ja siinset ühiskonda.

Ühtekokku kajastasid kodakondsustemasid 364 artiklit, neist 161 ilmus 2002. aastal ja 203 2008. aastal. Rohkem artikleid ilmus mõlemal aastal Postimehe võrguväljaandes, mida võib põhjendada meediumi suunitlusega rohke info kiireks jagamiseks.

Töös kasutati kombineeritud sisuanalüüsi meetodit – kvantitatiivne kontentanalüüs ja kvalitatiivne sisuanalüüs. Kvantitatiivne analüüs jagunes kolmeks osaks – eraldi vaadeldi mõlemaid perioode, et näidata erinevusi meediumite vahel. Samuti oli eraldi esitatud kahe perioodi võrdlus, kus enam meediumile tähelepanu ei pööratud.

Peamiselt käsitlesid uuritud artiklid mõlemal perioodil kodakondsust integratsiooniprogrammi ning institutsiooni kontekstis. Oodatust pisut vähem kajastati Euroopa Liidu ja Eesti ning Venemaa ja Eesti teemasid kodakondsuse kontekstis.

Kuna tegemist on rahvustevahelise ning emotsionaalse teemaga, siis positiivseid artikleid leidis valimis väga vähe. Enamik artikleid olid kas pigem negatiivsed või selgelt negatiivsed. Kuna mõlemad meediumid on suunatud eestlastele ning Eesti kultuuriruumis elavatele inimestele, siis oli selline tulemus ka oodatav. Negatiivsetele artiklitele ligilähedaselt ilmus tasakaalustatud ja neutraalse sisuga artikleid.

Tegelaste kategoorias kajastati vähemuse poole pealt kõige rohkem vähemusse kuuluvaid isikuid ühe grupina. Palju tegelasi oli ka indiviidide kategoorias, mis 2002. aastal isegi edestas üldist vähemust. Enamuse tegelasena oli selgelt levinuim Eesti riik või sinne valitsusinstitution, üldist enamus kajastati grupina jällegi väga vähe.

Töös esitatud hüpoteesid leidsid enamjaolt tõestust. Tõele vastasid teine ja kolmas hüpotees. Esimese hüpoteesi juures jäi tähelepanuta kodakondsuse kui institutsiooni teema, mis esines üle poolte ilmunud artiklites. Neljanda ehk viimase hüpoteesi juures osutusid Venemaa esindajatest suurema argumentide hulgaga kategooriaks hoopis üksikisikud. Venemaa institutsioonid siiski hakkasid 2008. aastal 2002. aastaga võrreldes siinses meedias rohkem sõna võtma. Tõeseks osutus ka viimane ehk viies hüpotees.

Kvalitatiivne analüüs näitas, et peamiselt kuhjuvad meedias kodakondsusteemad integratsiooniprogrammi taha, mida vähemus peab diskrimineerivaks. Probleemid on aastate jooksul jäänud samaks ning peituvad ühiskonnas sügavamalt. Ka kodakondsuseta isikute arvu vähenemine ei ole suutnud parandada siinses ühiskonnas olevat lõhet eesti- ja venekeelsete elanike vahel.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et uuritud teema on ka 2011. aastal aktuaalne ning on seda kindlasti veel lähikümneni jooksul. Palju mõjutab kajastust ka meedium. Kui leidsid erinevusi juba kahe suurema eestikeelse päevalehe vahel, siis kindlasti on lahknevused suured nende ning siinsete suurimate venekeelsete päevalehtede vahel.

8. Summary

„The approach to citizenship topics in Eesti Päevaleht and Postimees during 2002 and 2008“

This bachelor thesis studied the topic using online-versions of two most popular daily newspapers in Estonia – Eesti Päevaleht and Postimees. There were altogether 364 articles in the research, which 161 were published in 2002 and 203 in 2008.

The analysis was made using combined contentanalysis. The first part of it was made using quantitative content analysis and was divided into three sections. First two reflected the topic in both periods, third section was used to compare the two.

Most of the articles belonged to the news genre, additionally quite a lot opinions were published. Mainly they focused on integration to Estonia and reflected the citizenship as an institution.

As the citizenship topic in Estonia is emotionally connected to the annexation by the Soviet Union, there were only some articles with positive content as expected. Most articles were with rather or clearly negative content. Articles with neutral or balanced content were also quite common, but not as much as negative ones.

The general minority was mostly represented as characters in the articles. Although in this category they were behind individuals in 2002. From the majority the most popular characters were Estonia and its governmental institutions.

The category of authors of the arguments is somewhat connected with the character category. It should be mentioned that the authors of the opinion articles were included in this category. The discussion was mostly between individuals from the minority and Estonian governmental institutions.

The second part of this thesis analyzed the opinion articles using the qualitative content analysis. The results showed that most topics are connected with the integration programme. But this is only a facade – most problems are there on the ethnical level and are deeply connected with occupation period.

This research met its objectives by studying the citizenship topics in the selected newspapers. This topic is vital in 2011 and will also be at least in the next decade.

Kasutatud materjalid

- Akadeemiline Balti ja Vene Uuringute Keskus (ABVKeskus): *Vene Erakonnad Eestis*. (1998). URL (kasutatud mai 2011)
http://www.ut.ee/ABVKeskus/?leht=publikatsioonid&aasta=1998&dok=vene_parteid_Eestis
- Eesti Koostöö Koda. Kodakondsus. URL (kasutatud jaanuar 2011)
<http://www.kogu.ee/kodakondsus/>
- *Eesti lõimumiskava 2008-2013*. (2008). URL (kasutatud aprill 2011)
http://www.kul.ee/webeditor/files/integratsioon/Loimumiskava_2008_2013.pdf
- Eesti Vabariigi kodakondsuse seadus (19.01.1995) RT I 1995, 12, 122; viimati muudetud 10.03.2010 nr 12. URL (kasutatud jaanuar 2011)
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13291995>
- Eesti Vabariigi kodakondsuse seadus (1922). RT 1922, 136, lk. 661-663.
- Eesti Vabariigi kodakondsuse seadus. RT 1938, 39, 357.
- Eesti Vabariigi põhiseadus (28.06.1992) RT 1992, 26, 349; viimati muudetud 12.04.2007 nr 33. URL (kasutatud jaanuar 2011) <https://www.riigiteataja.ee/akt/12846827>.
- Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie Inimesed (MISA) kodulehekül. URL (kasutatud aprill 2011) www.meis.ee
- Jellinek, G. (1900/1914). *Allgemeine Staatslehre*. Berlin: Verlag von o. Häring. URL (kasutatud aprill 2011)
<http://www.archive.org/stream/allgemeinestaats00jelliala#page/n5/mode/2up>
- Kopamees, V. (2002). *Rahvastikuõigus*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia kirjastus.
- Krusell, S. (2008). *Integratsioon Eestis*. URL (kasutatud aprill 2011)
www.stat.ee/dokumendid/29025
- Kõuts, R. (2003). *Integratsiooniprotssessi kajastumine Eesti meedias 2002. aastal*.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn.
- Lahi, A. (1999). Eesti kodakondsuspoliitika. Viikberg, J. *Eesti rahvaste raamat: rahvusvähemused, -rühmad ja -kulud*. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 108.
- Lindmäe, M. (2005). *Eesti vähemuste kodakondsusküsimuse representatsioon päevalehtedes Postimees ja Eesti Päevaleht*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
- Maanõukogu määrus Eesti Vabariigi kodakondsuse kohta. RT 1918, 13, 204.
- Made, V. (1999). *Eesti ja Rahvasteliit 1918-1925*. Tallinn.
- Malloy, T.H. (2009). Social Cohesion Estonian Style: Minority Integration Through Constitutionalized Hegemony and Fictive Pluralism. Donskis, L. *Minority Integration in Central Eastern Europe: Between Ethnic Diversity and Equality*. Netherlands.

- *Riiklik programm: Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007*. (2000). URL (kasutatud aprill 2011) <http://www.riik.ee/saks/ikomisjon/programm.htm>
- Rohtmets, H. (2005). *Eesti kodakondsuse kujunemine: põhimõtted ja praktika*. Magistritöö. Tartu Ülikool, filosoofiateaduskond.
- Roos, E. (1936). *Tähised: eestluse aastaraamat II*. Tartu: Eesti Rahvuslaste Klubi
- Stemler, S. (2001). An Overview of Content Analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(17). URL (kasutatud jaanuar 2011) <http://www.pareonline.net/getvn.asp?v=7&n=17>
- Wõõras weri Eestis (1937). *Esmaspäev*, 16. jaanuar. URL (kasutatud aprill 2011) <http://dea.nlib.ee/fullview.php?pid=s152002&nid=120142&frameset=1>

Lisad

Lisa 1. Kodeerimisjuhend

A TEKSTIÜHIKU TUNNUSED

A0 Järjekorranumber

A1 Ajalehe nimi

A2.1 Postimees-*online*

A2.2 Eesti Päevaleht-*online*

A2 Ilmumise aeg

A3 Loo pealkiri

A4 Loo tüüp

A4.1 Juhtkiri

A4.2 Uudis

A4.3 Intervjuu

A4.4 Arvamuslugu

A4.5 Lugejakiri

A4.6 Olemuslugu

A4.7 Ülevaade

A4.8 Muu

A5 Üldine toon

A1.0 Neutraalne, hinnang puudub

A4.1 Selgelt positiivne

A4.2 Pigem positiivne

A4.3 Pigem negatiivne

A4.4 Selgelt negatiivne

A4.5 Positiivne ja negatiivne tasakaalus

B KODAKONDSUSE TEEMA TEKSTIÜHIKUNA

B2 kodakondsuse kontekst

B2.1 integratsiooniprogramm

B2.2 sotsiaalsed teemad Eestis (toetused, probleemid, seadused, kohustused)

B2.3 Euroopa Liit ja Eesti

B2.4 Venemaa ja Eesti

B2.5 valimised Eestis

B2.6 isikut tõendavad dokumendid (ka kui liikumisvõimaluse tagaja)

B2.7 rahvusrühmade ühendaja/rahvuse näitaja

B2.8 sotsiaalsete garantiide tagaja

B2.9 institutsioon

B2.10 sport

B2.11 kriminaalne sisu

B2.12 muu

B3 Tegelane – vähemuste ja/või mittekodanike esindajad

B3.1 konkreetne venekeelset elanikkonda ja/või mittekodanikke esindav indiviid

B3.2 konkreetne venekeelset elanikkonda ja/või mittekodanikke esindav grupp/institutsioon

B3.3 mittegrupeerunud venekeelse elanikkonna ja/või mittekodanike esindajad

B3.4 Vene erakond Eestis

B3.5 venekeelse elanikkonna ja/või mittekodanike ajalooline kodumaa

B3.6 venekeelne elanikkond üldiselt

B4 Tegelane – etnilise enamuse (eestlaste) esindajad

B4.1 konkreetne eestikeelset elanikkonda esindav indiviid

B4.2 konkreetne eestikeelset elanikkonda esindav grupp/institutsioon

B4.3 mittegrupeerunud eestikeelse elanikkonna esindajad

B4.4 Eesti erakond

B4.5 Eesti riik või valitsusinstitutsioon

B4.6 eestikeelne elanikkond üldiselt

C ARGUMENDI AUTOR

C1 Argumendi autor – artikli autor

C2 Argumendi autor – vähemuse ja/või mittekodanike esindaja

C2.1 konkreetne venekeelset elanikkonda ja/või mittekodanikke esindav indiviid

C2.2 konkreetne venekeelset elanikkonda ja/või mittekodanikke esindav grupp

C2.3 mittegrupeerunud venekeelse elanikkonna ja/või mittekodanike esindajad

C2.4 Vene erakond Eestis

C2.5 venekeelse elanikkonna ja/või mittekodanike ajaloolise kodumaa institutsiooni esindaja

C2.6 Argumendi autor – muu

C3 Argumendi autor – etnilise enamiku esindaja

C3.1 konkreetne eestikeelset elanikkonda esindav indiviid

C3.2 konkreetne eestikeelset elanikkonda esindav grupp

C3.3 mittegrupeerunud eestikeelse elanikkonna esindajad

C3.4 Eesti erakond

C3.5 Eesti valitsusinstitutsioon või selle esindaja

Lisa 2. Valim

EPL	4.01.2002	Karganov: Vene-Eesti suhteid rikub kodakondsuse küsimus
EPL	10.01.2002	Põhiseadus jätab topeltkodakondsuse küsimuse lahtiseks
EPL	16.01.2002	Eesti kelguhokikoondislane sai eriteenete eest kodakondsuse
EPL	18.01.2002	Eesti Reformierakonna, Isamaaliidu ja Mõõdukate koalitsioonileping
EPL	22.01.2002	Valitsus andis kahele sportlasele kodakondsuse
EPL	24.01.2002	Rahvuspoliitika ohus
EPL	4.02.2002	Kodakondsuseaduse muudatused vähendaksid pingeid rahvuste vahel
EPL	5.02.2002	Narvalastest Venemaa kodanikud süüdistavad Eestit apartheidis
EPL	6.02.2002	Online-intervjuu Kristiina Ojulandiga
EPL	6.02.2002	Rahvastikuminister ei mõista Narva Vene kodanike liidu pöördumist
EPL	15.02.2002	Moskva hirmutab taas Eestit
EPL	15.02.2002	Kreitzberg peab nõudmisi kohatuks
EPL	21.02.2002	Lauri Lepik: Edasi Moskva peale!
EPL	4.03.2002	Jüri Kõre: Integratsiooni vaev ja vägi
EPL	6.03.2002	Inimõiguste aruanne: venelased kaebavad keelelise diskrimineerimise üle
EPL	7.03.2002	Repliik: tühja tunni kõmin
EPL	20.03.2002	Sisserände võimalus laieneb
EPL	25.03.2002	Eerik-Niiles Kross: Riigimäng välismaalastega
EPL	26.03.2002	Seppik kaitseb sisserännu luba euronormidega
EPL	27.03.2002	Andrei Arjupin: välismaalaste tulva ei tule
EPL	18.04.2002	160000 halli passi omanikku võivad EL-i illegaatseteks immigrantideks saada
EPL	29.05.2002	Ekspeaminister Vähi pooldab nüüd kodakondsuse nullvarianti
EPL	31.05.2002	Üle kolmandiku Eesti vangidest on venelased
EPL	5.06.2002	Iiris Pettai: Sallivus teiste vastu kasvab
EPL	5.06.2002	Ivi Proos: Eestivenelaste keeleoskuse trendid
EPL	10.06.2002	Ustimenko Eestisse aitajal oli kehtiv elamisluba
EPL	18.06.2002	Venemaa: inimõiguste olukord Eestis jätab palju soovida
EPL	8.07.2002	EL on toetanud 8000 inimese eesti keele õpet
EPL	15.07.2002	Res Publica lubab venelastele kodakondsust
EPL	17.07.2002	Anneli Ammas: Jätke silmakirjalikkus!
EPL	18.07.2002	Euroopa Liit ühtlustab ebaseaduslike immigrantide tagasisaatmist
EPL	22.07.2002	Rein Taagepera: Rohkem tegelikku keelt ja meelt
EPL	1.08.2002	Netšeporukile tooks rahuolu uus rekord
EPL	19.08.2002	ÜRO komitees on kõne all rassiline diskrimineerimine Eestis
EPL	29.08.2002	Vene Kodanike Liit ei välista Eestis rahvustevahelist konflikti
EPL	30.08.2002	ÜRO rassilise diskrimineerimise likvideerimise komitee hindas Eesti püüdlusi
EPL	10.09.2002	Illegaalne immigrant saadet pärast vanglast vabanemist kohe vangi tagasi
EPL	11.09.2002	Pooled peavad riigikogu valimissüsteemi ebaõiglaseks
EPL	27.09.2002	Rahvuslik vaen pole Eestis kadunud
EPL	30.09.2002	Teisipäevast muutub elamisloa andmise kord

EPL	8.10.2002	Euroliidu kodanikud saavad oma seaduse
EPL	11.10.2002	Tuhatkond Eesti passi omanikku kaotab kodanikuõigused
EPL	14.10.2002	Venemaa elanikud püüavad pettusega Eesti kodakondsust
EPL	14.10.2002	Repliik: Ahvatlev pass
EPL	17.10.2002	Koidu Mesilane: Kiire ja tõrgeteta passivahetus
EPL	22.10.2002	Valitsus annab heausksetele kodanikele uued passid
EPL	12.11.2002	Valitsus annab ebaõigelt passi saanutele kodakondsuse
EPL	12.11.2002	Haidaryl jääb maksuvõla tõttu kodakondsus saamata
EPL	12.11.2002	Mart Nutt: Uus poliitika Vene moodi
EPL	14.11.2002	Haidary valetas elamisloa saamiseks
EPL	26.11.2002	Kodakondsus, patriotism ja päevapoliitika
EPL	4.12.2002	Isamaa rahvuslased mõistavad kodakondsuse nullvariandi plaani hukka
EPL	5.12.2002	Isamaaliidu hinnangul tahab Keskerakond seadustada pettusega saadud passe
EPL	7.12.2002	Vene poliitikud nõuavad lihtsamat keeleeksamit
EPL	7.12.2002	Juhtkiri: Keelenõudeid ei tasu leevendada
EPL	12.12.2002	Vene partei tahab pensionärid keeleeksamist vabastada
EPL	12.12.2002	Keele ja kodakondsusnõuetest
EPL	12.12.2002	Kelam: Isamaaliit kodakondsust ei kingi
EPL	14.12.2002	Eesti keel on luksus!
EPL	16.12.2002	Mihhail Stalnuhhin: Tiblafoobia ja euro-optimism
EPL	16.12.2002	Kaarel Tarand: Venestus tulekul
EPL	20.12.2002	Kodakondsuspoliitika valimisteemaks
EPL	20.12.2002	Seppik kehtestas 15 välismaalase sissesõidukeelu
EPL	24.12.2002	Vastuseks Mihhail Stalnuhhinile
EPL	29.12.2002	Möödukad peavad vajalikuks jätkata Eesti senist kodakondsuspoliitikat
PM	5.01.2002	Kodakondsuse pakkuja läheb trellide taha
PM	14.01.2002	Isamaaliit näeb ohtu Eesti rahvuslikule julgeolekule
PM	15.01.2002	Valitsus ei toeta kodakondsuse andmist Vene erusõjaväelastele
PM	16.01.2002	Vene-Eesti suhted: pilk Moskvast
PM	22.01.2002	Eesti parim triatleet sai teenete eest Eesti kodakondsuse
PM	7.02.2002	Kas rahvuspoliitikat hakatakse muutma
PM	9.02.2002	Kolmandikul narvalastest on Eesti kodakondsus
PM	8.02.2002	Ametnikud kahtlevad vanapaari abielu ehtsuses
PM	14.02.2002	Eesti pärjas soomlase teeneid kodakondsusega
PM	15.02.2002	Venemaa nõuab Eestilt KGB töötajatele tagatist
PM	18.02.2002	Eesti jätab Venemaa jõuliste üllatusnõudmistele vastamata
PM	18.02.2002	Vene ootab Eestilt järeleandmist
PM	20.02.2002	Välispoliitikas napib üksmeelt
PM	20.02.2002	Kallas: me ei vasta Vene nõudmistele
PM	22.02.2002	Vene nõudmistest ilma hüsteeriata
PM	23.02.2002	Kahn: Vene nõuded on seotud tippkohtumisega
PM	21.03.2002	Kirjad: See kõlab nii liigutavalt
PM	25.03.2002	Laari kabineti ministrid: migratsioonipumpa ei ole

PM	30.03.2002	Migratsioonituul puhub vaid idast
PM	26.03.2002	Punaveteranide liider tahab Siim Kallasega kohtuda
PM	8.04.2002	Muutustest immigratsioonireeglites
PM	10.04.2002	Eesti pole KGB-lastest ees kohustusi
PM	11.04.2002	Ojuland: "halli passi" omanikud peavad taotlema EL tööloa
PM	17.04.2002	160 tuhat illegaali Euroopa Liidu ukse taga
PM	20.04.2002	Venemaa välisminister lubas tulla Eestisse
PM	21.05.2002	Ilma passita tuberkuloosiga suri ravi saamata
PM	30.05.2002	Vähi pooldab kodakondsuse saamise lihtsustamist
PM	11.06.2002	Sotsiaalteadused - meie hiilgus või viletsus
PM	12.06.2002	Afganistani piimaärimees jääb taas Eesti kodakondsuseta
PM	29.06.2002	Kirjad: Ikka see keeleoskus
PM	15.07.2002	Välismaalastele maa müüki võidakse piirata
PM	17.07.2002	Halduskohus lubas vanglast vabanenule elamisloa anda
PM	25.07.2002	Kodakondsuse kihiline pirukas
PM	25.07.2002	Iga viies valija eelistab Keskerakonda
PM	31.07.2002	Kas "viienda kolonni" lõpp?
PM	1.08.2002	Halb nullvariant
PM	2.08.2002	Eesti looduse ilu tegi jänkist eestlase
PM	13.08.2002	Poliitikalaval muutusi vähe
PM	23.08.2002	Eurokomisjon lükkas Vene kodanike pretensioonid tagasi
PM	26.08.2002	Värnik viskas 81.75, Jutkina käis rekordi
PM	30.08.2002	Passi taotlejatele uue takerdus bürokraatiasse
PM	17.09.2002	Lauristin: lojaalsetele muulastele tuleb Eesti ühiskond avada
PM	17.09.2002	Valitsus eraldas kodakondsuse eksamiteks ligi 500 000 krooni
PM	20.09.2002	Prokurör taotleb Angottile 20000-kroonist trahvi
PM	30.09.2002	Perekondlikel põhjustel saab Eestisse elama asuda väljaspool sissepääsu piirarvu
PM	7.10.2002	Valitsus ei vabasta Preatonit täitmata kohustuste pärast Eesti kodakondsusest
PM	8.10.2002	Valitsus ei vabastanud Ernesto Preatonit Eesti kodakondsusest
PM	11.10.2002	Tuhat Eesti passi omanikku kaotab kodanikuõigused
PM	12.10.2002	Venemaa elanikud püüavad pettusega Eesti kodakondsust
PM	15.10.2002	Kui riik andis passi valesi
PM	22.10.2002	Siseminister Ain Seppik annaks tuhandetele Eesti passi tagasi
PM	30.10.2002	Euroopa põhiseadus seaks sisse topeltkodakondsuse
PM	5.11.2002	Eesti saadab Venemaalt pärit vangid varsti koju
PM	6.11.2002	Politsei trahvis valimistel patustanud meest 900 krooniga
PM	7.11.2002	Matvijenko mõrurid präänikud
PM	7.11.2002	Väidetav suurvõlglane Yaqub Haidary sai valitsuselt Eesti kodakondsuse
PM	7.11.2002	Siim Kallas tahab täiendavalt uurida Haidaryle kodakondsuse andmise põhjendusi
PM	8.11.2002	Venemaa: Eestis olgu rohkem kodanikke
PM	8.11.2002	Tegevteenistus diktatuuririigis kodakondsuse saamist ei takista

PM	8.11.2002	Küsitlus: kuidas Tallinnas võidelda kuritegevuse vastu?
PM	11.11.2002	Ajakirjaniku kommentaar: Tundmatu Venemaa
PM	12.11.2002	Erilised teened
PM	12.11.2002	Maksuvõlg jätab piimatööstur Haidary kodakondsuseta
PM	12.11.2002	Valitsus kiitis heaks kodakondsuse seaduse muutmise
PM	12.11.2002	Parteiline käepigistus
PM	13.11.2002	Kodanikuks eksikombel
PM	14.11.2002	Haidary valetas elamisloa saamiseks
PM	15.11.2002	Kas seebiooper või asjalik arutelu?
PM	18.11.2002	Terve mõistuse küsimus
PM	18.11.2002	Siseriiklikud teened
PM	18.11.2002	Ametnikud sunnivad eesti keele õpetajat eesti keeleksamile
PM	19.11.2002	Seppik taotleb õpetaja Mäetagasele kodakondsust
PM	20.11.2002	Teatraal, teadlane ja minister peavad NATO hinnaks võõrsil sõdimist
PM	22.11.2002	Venemaa suurärimees kaotab Eesti kodakondsuse
PM	25.11.2002	Eesti tähistab homme kodanikupäeva
PM	25.11.2002	Teenekas eesti keele õpetaja sai kodakondsuse
PM	26.11.2002	Kodakondsus, patriotism ja päevapoliitika
PM	27.11.2002	Emakeeleõpetajal lõpuks sinine pass
PM	25.11.2002	Kallase ja Kasjanovi kohtumine õhus
PM	27.11.2002	Reformierakond ei toeta kodakondsuse nullvariant
PM	28.11.2002	Integratsioonifooris punane tuli
PM	29.11.2002	Siseminister kehtestas Läti mustlastele sissesõidukeelu
PM	3.12.2002	Andmekogud on rahvuslik rikkus
PM	6.12.2002	Eesti ja Vene toll teevad Narva piiril koostööd
PM	7.12.2002	Vene parteid taganevad Eesti sisepoliitikast
PM	7.12.2002	Laar: kodakondsuspoliitikat ei tohi leevendada
PM	8.12.2002	Tõmblemised ja tõusukatsed
PM	7.12.2002	Isamaaliit töötab rangemat rahvuslust
PM	11.12.2002	Siim Kallas: hallid passid pole probleem
PM	12.12.2002	Muulased ihkavad lihtsamalt kodanikuks
PM	12.12.2002	Mitte-muulaste rõõmud ja mured
PM	12.12.2002	Kodakondsust taotlevad pensionärid võivad pääsed eksamist
PM	18.12.2002	Kodakondsusseaduse "leevendusega" puupaljaks
PM	20.12.2002	Kodakondsuspoliitika valimisteemaks
PM	29.12.2002	Möödukad pooldavad praeguse kodakondsus- ja keelepoliitika jätkamist
PM	31.12.2002	Lennart Meri: poliitiku ülesanne on tajuda õiglustunnet ja märgata selle signaale
EPL	3.01.2008	Kohus: välisriigi luureteenistuse abiteenistujad ei saa Eesti kodakondsust
EPL	4.01.2008	KMA: Eestist varjupaika otsijad hindavad ohtu üle
EPL	25.01.2008	Dimitri Linteri naine ei saanud Eestis elamisloa
EPL	6.02.2008	Ülle Madise: Juristide salakeel ja andmekaitse

EPL	18.02.2008	Muulased elavad teises inforuumis
EPL	19.02.2008	Imeliste väärtuste riik
EPL	19.02.2008	Edward Lucas: Estofiili mõtteid
EPL	22.02.2008	T. H. Ilves: meil on liiga vähe ellu jäänud mehi
EPL	4.03.2008	Rahumägi: Eesti palgaku puuduvad politseinikud Soomest
EPL	19.03.2008	Eestit kritiseerinud ÜRO eriraportöör muutis meelt
EPL	24.03.2008	Tanel Mazur: Ksenofoobia kui rahvuslik oht
EPL	29.03.2008	Edward Lucas: Eesti parim kaitse on kontrast Venemaaga
EPL	31.03.2008	Matthew Smith pürib vanaema-vanaisa nimel Pekingisse
EPL	3.04.2008	Aprillimässaja tüüpkaristus: aasta tingimisi ja 5400 krooni sundraha
EPL	21.04.2008	Eestit halvustanud Vene diplomaat saadetakse Kuubale
EPL	25.04.2008	The Economisti arvates Kreml enne pronksiööd ei maga
EPL	30.04.2008	Aljoša vari saatkonna seinal
EPL	1.05.2008	Narva maimiiting kulges Eesti riigi süüdistamise tähe all
EPL	6.05.2008	Soomlase pamflett nimetab Eesti okupatsiooni müüdiks
EPL	27.05.2008	Pihkvas kiusatakse Eesti kodanikke
EPL	28.05.2008	Paet: eestlaste diskrimineerimise korral võtame teema Venemaaga üles
EPL	6.06.2008	Heiki Suurkask: Iseseisvus vaid venelaste kiusamiseks?
EPL	17.06.2008	Venemaa andis Eesti ja Läti mittekodanikele viisavabaduse
EPL	19.06.2008	Seitsmekuust beebit ähvardab riigist välja saatmine
EPL	25.06.2008	Halli passi omanikud saavad tänasest Venemaale viisavabalt
EPL	27.06.2008	Ilves loodab karukoopas positiivsele meeleolule
EPL	30.06.2008	Venemaa presidendi nõudmine Ilvesele: Eesti muutku piirilepingu teksti
EPL	30.06.2008	Marko Mihkelson: Külma rahu on parem kui ohtlikud illusioonid
EPL	2.07.2008	Heiki Suurkask: Vene-Eesti suhete parandamise õhuline kergus
EPL	8.07.2008	Hinne minister Palo tegevusele: töö tegemata
EPL	12.07.2008	Venemaa viisapoliitika on suurendanud piiriületuste arvu
EPL	25.07.2008	Pere kolm põlvkonda jäeti ilma Eesti kodakondsuseta
EPL	16.08.2008	Keeleoskused karmistuvad
EPL	4.08.2008	Viisavabadus Moskvasse ei meelitanud
EPL	12.08.2008	Rummo: Venemaa manipuleerib oma kodanikega
EPL	25.08.2008	Andres Kollist: Eestivenelased - võitlus hingede pärast
EPL	1.09.2008	Vene kodanike tegelik arv
EPL	3.09.2008	Martti Martinson: topeltkodakondsus - kas riigireetmine või inimõigus
EPL	18.09.2008	Lauristin: sissetulekute vahe rahvuste vahel on suurenenud
EPL	29.09.2008	Tallinnas elab üle 400 illegaali
EPL	30.09.2008	Ilves: Eesti toetab mittekodanike tahet saada Eesti kodakondsus
EPL	1.10.2008	Paet: viisavabadus USA-ga võib suurendada huvi Eesti passi vastu
EPL	4.10.2008	Nutt: ühiskonna areng on pidurdunud
EPL	11.10.2008	Riik tellis miljonikroonise integratsioonikampaania
EPL	18.10.2008	Hans H. Luik: USA viisavabadus toob Keskerakonnale valijaid juurde
EPL	17.10.2008	Eesti piirivalvejuhti ootavad Moskvas FSB kindralid
EPL	20.10.2008	Meikar: tuleks luua venekeelne abitelefoni

EPL	22.10.2008	Riik on mures mittekodanike rohkuse pärast
EPL	22.10.2008	Valitsusliit: halli passi omanikke tuleks rohkem informeerida
EPL	25.10.2008	Ojuland: Eestis toimuv lõimumine on maailmas üks kiiremaid
EPL	27.10.2008	Gruusia õppetund: Vene passide vahamine on oht
EPL	27.10.2008	Eesti pass kohe kätte?
EPL	27.10.2008	Siin pere loonud Türgi kapten jäi Eesti passist ilma
EPL	27.10.2008	Juhtkiri: Kui jäik tuleb olla?
EPL	28.10.2008	Kaarel Tarand: Keda need uudised huvitavad?
EPL	30.10.2008	Kodakondsus luubi all: vaid osa ideid võib oodata valitsuses edu
EPL	30.10.2008	Paet: Eesti on venelastele elamiseks parim paik
EPL	31.10.2008	Vene kodakondsuse võtjate arv on seni arvatust mitu korda suurem
EPL	31.10.2008	Usaldus on Eestist kadunud
EPL	31.10.2008	Ansip: oleme teinud hallipassiomanikega vigu
EPL	4.11.2008	Riigikogu jätab hallipassiomanike lapsed automaatse kodakondsuseta
EPL	2.11.2008	Kossatšov: kardinaalselt parandaks suhteid vaid nullvariant
EPL	7.11.2008	Palo: venekeelsete elanike hinnangud on muutunud negatiivsemaks
EPL	10.11.2008	David Vseiov: Mittekodanikud ja inimesed
EPL	11.11.2008	Vaid kolmandik eestlastest suhtleb tihedamalt siin elavata venelastega
EPL	11.11.2008	ERR video: Juri Mišin kavatseb võtta Eesti kodakondsuse
EPL	17.11.2008	Tallinn: rahvas usaldaks linna juhtima Keskerakonna
EPL	18.11.2008	Ilves: Millist kasu või kahju võiksid tuua head suhted Venemaaga
EPL	20.11.2008	Kergejõustikuliit toetab Tatjana Kivimäele Eesti kodakondsuse andmist
EPL	22.11.2008	T.H. Ilves: Igaühest ei pea saama eestlast
EPL	27.11.2008	Jaanus Rahumägi: venelane peab tundma end Eestis tegijana
EPL	27.11.2008	Ministeerium hakkab uurima kodakondsuseta inimesi
EPL	29.11.2008	Edward Lucas: Baltimaade must stsenaarium?
EPL	4.12.2008	Õine Vahtkond: üks koht europarlamentis kuulub venelastele
EPL	8.12.2008	Garanža: nime eestistamine peab jääma iga inimese enda otsustada
EPL	11.12.2008	Eestisse tagasipöördujaid oli kõige rohkem Venemaalt
EPL	18.12.2008	Tatjana Kivimägi sai Eesti kodakondsuse
EPL	23.12.2008	Eesti kodanik Tatjana Kivimägi treenib olümpiamedali nimel
EPL	31.12.2008	Svetlana Gannuškina: kuidas luua vaenlase kuvandit?
EPL	31.12.2008	Mari Saat: Kes on okupant?
PM	3.01.2008	Riigikohus: välisriigi julgeoleku abiteenistujatele pole õigust Eesti kodakondsusele
PM	4.01.2008	Riigikohtu üldkogu jäi KGB-lastest asjus eri meelt
PM	15.01.2008	Peep Pahv: unistuste täitja - välismaalane
PM	18.01.2008	Kirjad: Eestile oma Bernard Lagat!
PM	22.01.2008	Ansip: Eesti ootab Venemaalt hüvitise asemel eelkõige vabandamist
PM	25.01.2008	Linteri naine ei saanud Eesti elamisluba
PM	2.02.2008	Tiit Kärner: kodakondsus - miks on ajaloos seda vaja olnud
PM	9.02.2008	Ott Toomet: kodakondsus - tuleviku proovikivi

PM	12.02.2008	Priit Aimala: täna doktorant, homme doktor?
PM	13.02.2008	Ansip sõidab jõhvilasi kodanikuks lööma
PM	13.02.2008	Sel aastal saab lõimuda saja tegevuse kaudu
PM	15.02.2008	Eesti saab juurde 80 kodanikku
PM	16.02.2008	Ansip õnnistas kaunitarid, sportlased ja emad uuteks kodanikeks
PM	21.02.2008	Uuring: muulaste arvates tuleb Eestis elades osata eesti keelt
PM	21.02.2008	Reporter.ee: maailma vanim eestlane suri kodakondsust saama
PM	26.02.2008	Viktoria Korpan: kes tahab saada miljonäriks
PM	11.02.2008	Saksa poliitik kritiseeris pronksöö kohtuprotsessi ja Eesti võime
PM	3.03.2008	Meedikuhing pürib Rockis tipu poole
PM	4.03.2008	Rahumägi soovib palgata Soome politseinikke
PM	7.03.2008	Kuukommentaar: kes on Eesti sportlane?
PM	7.03.2008	Venemaa kodakondsust soovivate halli passi omanike arv kahekordistus
PM	13.03.2008	Saksa salaluure hoiatas Eesti võime Preatoni eest
PM	14.03.2008	Uuring: muulased möönavad ebavõrdsust
PM	15.03.2008	Inimarengu aruanne juhib tähelepanu rahvuste ebavõrdsusele tööturul
PM	19.03.2008	ÜROs kiideti Eesti ühiskonna tolerantsust
PM	19.03.2008	ETV: Vene kodaniku laps jäi segaduste tõttu lasteaiakohata
PM	25.03.2008	Eesti halli passi omanikud kalduvad eelistama Vene kodakondsust
PM	2.04.2008	Venemaa kaalub viisanõude tühistamist halli passi omanikele
PM	3.04.2008	Juhtkiri: hall tsoon
PM	3.04.2008	Lõimija: napib eestlaste ja teiste rahvaste ühistegevusi
PM	5.04.2008	Repliik: kes on süüdi?
PM	9.04.2008	Rein Taagepera: majandussurutis suurendab etnilisi pingeid Eestis
PM	10.04.2008	Lõimumiskava neelab ligi miljard krooni
PM	11.04.2008	Keeleeksami tellimine lõppes rahatrahviga
PM	17.04.2008	Ojuland nõudis Paetilt Tsintsadze intsidendi pärast Küprose korralekutsumist
PM	21.04.2008	Juhtkiri: vaikiv Eesti
PM	23.04.2008	Tallinnas antakse pidulikult üle kodakondsustunnistused
PM	25.04.2008	Edward Lucas: ajaloorindel ei ole Venemaa võitmas
PM	6.05.2008	Hietanen: unustage ajalugu, see hävitab teid
	21.05.2008	Pihkva ametnik: Eesti hõivab topeltkodakondsusega isikute abil Venemaad
PM	22.05.2008	Narvas anti pidulikult üle kodakondsustunnistused
PM	27.05.2008	Välisministeerium uurib Eesti kodanike võimalikku kiusamist Pihkvas
PM	31.05.2008	Hans Tertsuse pere tehti Siberis kulakuteks
PM	6.06.2008	Duuma arutab Eesti venelastele viisavabaduse andmist
PM	9.06.2008	Kossatšov: EL peab tegelema Balti venelaste probleemiga
PM	9.06.2008	Saadikud: Venemaa aidaku kodakondsusetust vähendada
PM	17.06.2008	Venemaa andis Eesti ja Läti mittekodanikele viisavabaduse
PM	19.06.2008	Keskerakond annaks Eestis sündinud lastele automaatselt kodakondsuse
PM	27.06.2008	Eesti poliitikud ei sea Ilvese ja Medvedevi kohtumisele lootusi
PM	9.07.2008	Teder ei näe Tšernobõli veteranide eristamises probleemi
PM	12.07.2008	ERR.ee: Venemaa viisapoliitika on suurendanud piiriületuste hulka

PM	18.07.2008	Kodakondsuse taotlejate arv langes järsult
PM	21.07.2008	ERR: Eesti kodakondsust soovitakse vähem
PM	25.07.2008	Pere kolm põlvkonda jäeti Eesti kodakondsuseta
PM	28.07.2008	Kodakondsuseksam muutub tänapäevasemaks
PM	28.07.2008	Rahvastikuministri büroo: eksam muutub sisulisemaks
PM	6.08.2008	Venemaa nõustus vastu võtma 14 Eestis elavat perekonda
PM	22.08.2008	Miks, Edgar?
PM	17.09.2008	Lugejate kirjad: "Vene riik" Eestis
PM	18.09.2008	Akadeemik: Eesti on rahvusriik vaid põhiseaduses
PM	19.09.2008	Marju Lauristin: kaks soomukit või ühine infoväli
PM	26.09.2008	Venemaa hakkab Narvas laialdaselt passe jagama
PM	29.09.2008	Vene saatkond nimetas massilist passide jagamise juttu hirmutamiseks
PM	30.09.2008	President Ilves: aidake sõber Eesti kodanikuks
PM	1.10.2008	President Ilves tervitas vastseid kodanikke
PM	3.10.2008	Nutt: oleme ajanud liignaiivset kodakondsuspoliitikat
PM	10.10.2008	Indrek Schwede: Eesti iseseisvuse legaalne lõpp
PM	15.10.2008	Ajaleht: Eesti passi saamine võib lihtsustuda juba lähiajal
PM	15.10.2008	Palo büroo: arutelu ei tähenda kodakondsuse nõuete muutmist
PM	17.10.2008	Meikar soovib luua mitte-eestlastele riikliku infotelefoni
PM	18.10.2008	Luik: viisavabadus toob Keskerakonnale valijaid juurde
PM	22.10.2008	ERR.ee: tuleb selgitada kodakondsuse saamise võimalusi
PM	25.10.2008	Ojuland: iga inimene on Eesti jaoks tähtis
PM	27.10.2008	Ahto Lobjakas: aeglane samm
PM	27.10.2008	Kohus jättis Eestis pere loonud türklase passita
PM	28.10.2008	Vene kodakondsus peibutab Eesti omast rohkem
PM	28.10.2008	Sotsioloog: uusi kodanikke aitaks tuua eksamireform
PM	28.10.2008	Kodakondsusteema tuleb valitsuse kabinetiistungil arutlusele
PM	28.10.2008	Stepanov: kodakondsuse andmise korda Eesti elanikele tuleks lihtsustada
PM	28.10.2008	Klenski: kodakondsus tuleb anda kõigile soovijatele
PM	28.10.2008	Stalnuhhin: vastuvõetav on vaid kodakondsuse nullvariant
PM	28.10.2008	Kõlvart: määratlemata kodakondsusega isikud peavad tegema otsuse
PM	29.10.2008	Valitsus püüab hallipassirahva südant
PM	29.10.2008	Juhtkiri: kelle inimesed?
PM	30.10.2008	Lukas: kodakondsuspoliitika muutmine ei tule kõne alla
PM	30.10.2008	Paet: ka venelastele on Eesti parim paik elamiseks
PM	30.10.2008	Riik asub kodakondsuse saamise võimalusi reklaamima
PM	31.10.2008	Vene passi tahab Eesti omast mitu korda rohkem inimesi
PM	1.11.2008	Peruulanna tõusis Eesti teaduse tippu
PM	2.11.2008	Kossatšov: Kardinaalselt parandaks suhteid vaid nullvariant
PM	3.11.2008	Hallipassirahvast innustatakse kampaaniaga kodanikuks hakkama
PM	3.11.2008	Parts taotleb Fjodor Kvitšile eriteenete eest kodakondsust
PM	4.11.2008	Ettepanek kodakondsuse saamise lihtsustamiseks lükati tagasi
PM	5.11.2008	Minister Palo püüab reklaamiga halli passi omanikke

PM	5.11.2008	Sünnijärgse kodakondsuse idee pörus riigikogus taas
PM	5.11.2008	Aleksi Ivanov: praktilisus või väärtused
PM	5.11.2008	Halli passi omanike enamik soovib vastsündinule Eesti passi
PM	7.11.2008	Kirjad: Tulutu tõmblemine
PM	7.11.2008	Palo: kodakondsuse seadust tuleks kaasajastada
PM	10.11.2008	Vaid iga kolmas eestlane suhtleb Eesti venelastega
PM	10.11.2008	Eestlased ja venelased on tööturul võrdsed
PM	11.11.2008	Juri Mišin kavatseb võtta Eesti kodakondsuse
PM	13.11.2008	Ajaleht: Vene kodakondsuse populaarsus Narvas kasvab
PM	14.11.2008	IRLi poliitik: riik peab end Narvas rohkem näitama
PM	16.11.2008	Õine vahtkond kogub arvamusi vene autonoomia kohta
PM	19.11.2008	Katrín Oja: Eesti uus turunduskampaania
PM	19.11.2008	Pronksöö väidetav korraldaja võtab Vene kodakondsuse
PM	20.11.2008	Vene tippkõrgushüppaja taotleb Eesti kodakondsust
PM	20.11.2008	Riik paneb passist ilmajäänute andmed veebi
PM	21.11.2008	Valitsus tunnustas aastaid kestnud seadusrikkumist
PM	24.11.2008	Erik-Niiles Kross: Veneõiguste luurekeskus
PM	26.11.2008	Tunne Kelam: Eesti kodanikud iseseisvuse teel
PM	27.11.2008	Rahumägi: venelane peab tundma end Eestis tegijana
PM	27.11.2008	Eesti kõrgushüppajad toetavad Kivimäe kodakondsuse andmist
PM	29.11.2008	Pole mõtet rääkida vene ja eesti noortest
PM	3.12.2008	Martin Kala: Eestisse rahvuslikku ühtsust õppima
PM	4.12.2008	Kersti Sõstar: Uus eesti keele tasemesüsteem
PM	4.12.2008	Hallipassimeeste valimisõiguse toetuseks koguti ligi 3000 allkirja
PM	5.12.2008	Priit Pullerits: milleks meile võõrad?
PM	10.12.2008	Eestisse tagasipöördujate arv mitmekordistus
PM	17.12.2008	Eesti saab juurde 320 kodanikku
PM	18.12.2008	Valitsus andis eriteenete eest Eesti kodakondsuse kolmene inimesele
PM	19.12.2008	Värske Eesti kodanik Tatjana Kivimägi taastub lõikustest ja valib korterit

Lisa 3. Hii-ruut testi tulemused

Teema	Aasta		Artikli toon				Kokku	Hii-ruut
			negatiivne	neutraalne	positiivne	tasakaalustatud		
Integratsiooni-programm	2002		49	23	9	20	101	0,559
		%	49%	23%	9%	20%	100%	
	2008		57	26	25	36	144	0,391
		%	40%	18%	17%	25%	100%	
	Kokku		106	49	34	56	245	0,167
		%	43%	20%	14%	23%	100%	
Sotsiaalsed teemad Eestis	2002		10	5	2	5	22	0,913
		%	45%	23%	9%	23%	100%	
	2008		8	1	4	9	22	0,071
		%	36%	5%	18%	41%	100%	
	Kokku		18	6	6	14	44	0,152
		%	41%	14%	14%	32%	100%	
Euroopa Liit ja Eesti	2002		13	8	1	9	31	0,175
		%	42%	26%	3%	29%	100%	
	2008		14	6	2	4	26	0,301
		%	54%	23%	8%	15%	100%	
	Kokku		27	14	3	13	57	0,229
		%	47%	25%	5%	23%	100%	
Venemaa ja Eesti	2002		25	7	2	11	45	0,071
		%	56%	16%	4%	24%	100%	
	2008		38	10	2	17	67	0,000
		%	57%	15%	3%	25%	100%	
	Kokku		63	17	4	28	112	0,000
		%	56%	15%	4%	25%	100%	
Valimised	2002		7	7	0	4	18	0,26
		%	39%	39%	0%	22%	100%	
	2008		4	2	0	0	6	0,259
		%	67%	33%	0%	0%	100%	
	Kokku		11	9	0	4	24	0,096
		%	46%	38%	0%	17%	100%	
Isikut tõendavad dokumendid	2002		9	3	3	5	20	0,502
		%	45%	15%	15%	25%	100%	
	2008		22	8	3	5	38	0,054
		%	58%	21%	8%	13%	100%	
	Kokku		31	11	6	10	58	0,403
		%	53%	19%	10%	17%	100%	
Rahvus-	2002		23	4	9	13	49	0,001

rühmadesse kuulumine ja rahvuse näitaja		%	47%	8%	18%	27%	100%	
	2008		33	2	15	18	68	0,000
		%	49%	3%	22%	26%	100%	
	Kokku		56	6	24	31	117	0,000
		%	48%	5%	21%	26%	100%	
Sotsiaalsete garantiide tagaja	2002		6	8	1	1	16	0,109
		%	38%	50%	6%	6%	100%	
	2008		7	1	0	3	11	0,221
		%	64%	9%	0%	27%	100%	
	Kokku		13	9	1	4	27	0,233
		%	48%	33%	4%	15%	100%	
Institutsioon	2002		42	21	7	23	93	0,029
		%	45%	23%	8%	25%	100%	
	2008		49	17	19	25	110	0,292
		%	45%	15%	17%	23%	100%	
	Kokku		91	38	26	48	203	0,086
		%	45%	19%	13%	24%	100%	
Sport	2002		1	0	4	0	5	0,000
		%	20%	0%	80%	0%	100%	
	2008		2	0	7	5	14	0,001
		%	14%	0%	50%	36%	100%	
	Kokku		3	0	11	5	19	0,000
		%	16%	0%	58%	26%	100%	
Kriminaalse sisuga uudised	2002		14	3	0	0	17	0,014
		%	82%	18%	0%	0%	100%	
	2008		5	0	0	0	5	0,056
		%	100%	0%	0%	0%	100%	
	Kokku		19	3	0	0	22	0,000
		%	86%	14%	0%	0%	100%	
Muu	2002		5	2	0	2	9	0,740
		%	56%	22%	0%	22%	100%	
	2008		16	5	2	5	28	0,209
		%	57%	18%	7%	18%	100%	
	Kokku		21	7	2	7	37	0,247
		%	57%	19%	5%	19%	100%	